

Srpska aVangarda 1922

pjer križanić: »pegaz« u 1002-oj noći

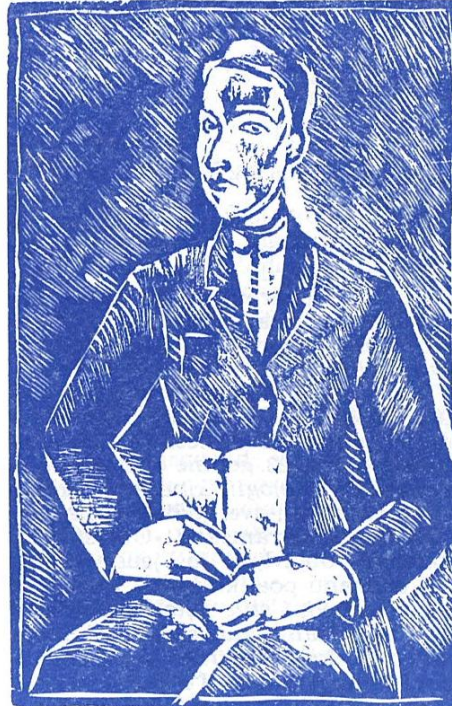
poetsko -poetički radika lizam

(u rastkovom krugu)

gojko tešić

Počinje u znaku Rastka Petrovića – pojavom *Spomenika/putevima*, svojevrsnog poetsko/proznog manifesta radikalnog koncepta srpske avangarde, u prvom, januarskom broju izrazito modernističkog časopisa »Putevi«. *Spomenik/putevima* uzbuđuje konzervativne duhove, razjaruje crkvene velikodostojnike i sve one kojima su kategorije morala i patrijarhalnih normi iznad umetnosti i poezije; prisiljava crkveni Sinod na čelu sa patrijarhom Srpske pravoslavne crkve, Njegovom Svetlošću gospodinom Damaskinom, da raspravlja o modernoj poeziji koja je povredila duhovne svetinje i o zabludlosti »pravoslavnog sina« iz ugledne srpske porodice... Rastko Petrović kao pripadnik »pastve« čini tragičan obrt: kaže se zbog pripisanog mu greha u jednom nespretnom pismu objavljenom u dve verzije. On pokušava da opravda stihove tvrdeći da nije imao nameru da vređa Hrista, i da je fetiš preuzet iz crnačkih kultura i da simboliše božanstvo i moć. Verzija iz »Puteva« je znatno redukovana i ona će tridesetih godina biti iskorišćena kao argument nadrealistima u sporu, odnosno negiranju Rastkove umetnosti jer ovaj avangardni stvaralac nije prihvatio nadrealističku poetiku. Ali, svakako je dobro znano da je zapravo Rastko Petrović umnogome potonje nadrealiste uputio u prave tokove

francuske moderne umetnosti i avangarde dvadesetih godina jer je baš tih godina bio na izvoru. Ona šira, preciznija i prihvatljivija verzija poetičkog opravdanja *Spomenika/putevima* objavljena je u listu »Samouprava« 4. III 1922. nije naišla na prijem kod nadrealista. U nadrealističkoj antiavangardističkoj pobuni protiv tzv. modernizma dvadesetih godina, i naravno, Rastka Petrovića, posebno u pamfletu Dorda Jovanovića *Sada i ovde* (v. »NDIO«,

milo milunović: lik rastka petrovića

1/1931) ovaj pesnik je »šampion medvedih usluga nadrealizmu...«, odnosno »muflijuz« ili »g...r«. Rastko ništa bolje ne prolazi ni u poratnim godinama kada ga njegovi prijatelji odbacuju i ne prihvataju njegovu molbu za povratak u zavičaj, da bi ga jedan od najuticajnijih u ideološkom kontekstu u eseju *Tri mrtva pesnika* čitao na so-realistički, odrazovski, način. obračun sa Milošem Crnjanskim, Rastkom

Petrovićem, potom i Vinaverom, bio je obračun sa avangardom dvadesetih godina. Dakle, onom avangardom iz koje su iznikli srpski nadrealisti. A to nije bilo niti naročito novo, niti originalno u odnosu na brojne pamflete reakcionarnih i konzervativnih kritičara protiv modernista, a posebno protiv *Otkrovenja* – ključne knjige srpske avangarde uopšte! i moderne poezije uopšte. Bilo je unosno! Pogotovu u vremenu kada su nadrealisti govorili o nekom novom modernizmu pošto se još nije smelo govoriti o obnovi nadrealizma jer su bile sveže optužbe za trockizam iz sukoba na književnoj levisi.

Otkrovenje, ta čudesna tekovina srpske avangarde, zatvara krug u 1922. godini. Ta ključna knjiga, ne samo srpske nego i jugoslovenske avangarde, nije naišla na zapaženiji odjek kod nadrealista. Oni su je jednostavno prećutali, iako su je, tu i tamo, u nekim pregledima obeležili kao događaj – i ništa više. Međutim, dobro se zna da su nadrealisti u pred-nadrealističkoj fazi (Ristić pogotovu, Matić i Dedinac) ispisali poetski zanosne, patetične manifeste/prikaze pojedinih dela. Novo čitanje Rastkove poezije ne treba, niti, naravno sme, prebregnuti nadrealističko *rečito čitanje* iz tih godina. Ono, pak, u potonjim ekskluzivnim, patetično-enevničko-esejističkim beleška i sećanjima deluje pomalo karikaturalno, kao uostalom i svako zadocnelo priznanje. Rastko je jednostavno bio otpadnik iz nadrealističkog jata, tačnije: u taj kontekst se nikada nije želeo uključiti.

PROJEKTI SRPSKIH AVANGARDISTA. U 1922. godini planirane su brojni izdavački projekti srpskih modernista/avangardista. Pogotovu oni sa radikalnim poetičkim obeležjima koji ovu godinu i stavljaju u poziciju prelomne/zenitne godine u kontekstu srpske avangarde. U »Albatrosu« ključno biblioteci srpske avangarde, u 1922. godini planirano je izdavanje još dve značajne knjige: prva je *Antologija najnovije srpske lirike* ili *Antologije Albatros* koju je trebalo da

sačinu urednici biblioteke Stanislav Vinaver i Todor Manojlović sa Svetislavom Stefanovićem. Antologija je zamišljena kao projekat moderne, intuitivne, odnosno kao manifestacija antipopovićevskog shvatanja poezije, dakle kao sasvim nova vizija pesništva koje je stvarano na načelima razgradnja, destruisanja klasičnog/tradicionalnog modela *cele lepe pesme* manifestovanog u kritičkom i antologičarskom projektu Bogdana Popovića. Drugi projekat je trebalo da obelodani Todor Manojlović u studiji/manifestu *Osnove i razvoj moderne poezije*, koja bi, da se tada pojavila, a i danas, bila prva i jedina istorija modernog evropskog pesništva od Bodlera do Apolinera (pa čak i nadrealizma, naravno, onog francuskog!).

Nedavno sam u beogradskoj »Samoupravi« otkrio da je Vinaver za objavljivanje pripremao *Antologiju najnovije srpske lirike*. Nije navedeno ime izdavača, međutim, moguće je da se radi o onoj antologiji koju je zajednički pripremao za biblioteku »Albatros«. Ono što je pak izvesno, bila bi to antologija koja bi se još radikalnije obračunala sa načelima larpurlartističke poetike Bogdana Popovića i pragmatističkog koncepta Jovana Skerlića i njegove ideologije zdravlja u poeziji. Destruiranje bogdanopopovićeve i skerlićeve poetike postalo je poetička dominantna Vinaverove kritičke prakse već od njegove rane stvaralačke faze kada je u listu »Pijemont« inicirao anketu o *Antologiji novije srpske lirike* Bogdana Popovića, ili u eseju o iskrenosti u poeziji povodom Skerlićevog prikaza Disove poezije. Vinaver je, očigledno, i samim naslovom *Antologija najnovije srpske lirike* naznačio polemičku intonaciju svoje buduće antologije. Većina njegovih tekstova iz dvadesetih godina imaju programsku orijentaciju sa izrazitim polemičkim obeležjem prema tradicionalnim poetičkim modelima književne prakse. Pored programski osmišljene knjige *Gromobran Svemira*, posebno mesto u Vinaverovom stvaralačkom opusu, naročito u kontekstu srpske avangarde, zauzimaju parodije. U tom kritičkom (poetskom) programskom segmentu poetička načela Bogdana Popovića i Jovana Skerlića potpuno su razgrađena. Naročito u *Novoj antologiji pelengirike* koja je uz Rastkovo *Otkrovenje* ključni projekat/proizvod srpske avangarde u 1922. godini. Parodija se, dakle, nameće kao najizrazitije sredstvo razaranja opšteprihvaćenih modela književne umetnosti, kanona i klišeja tradicionalističke poetske prakse, prevashodno parnasovačkog, larpurlartističkog ideala iz razdoblja tzv. srpske moderne. (Od Stanislava Vinavera u 1922. godini treba zabeležiti i dva bitna teksta o Bergsonu i intuicionizmu – filozofu i estetičaru koji je odredio koordinate njegove poetičke i programske prakse: u »Misli« Ranka Mladenovića *Bergsonova esestetika* i u »Ženskom pokretu« *Bergson i novi pokreti u umetnosti*, zatim uzneseni poetski eseji-predgovori Poovim *Pričama tajanstva i mašte* u »Albatrosu«.

Miloš Crnjanski je *Lirikom Itake* 1919. inicirao radikalni poetički program srpske avangarde. Bila je to, uz Rastkovo *Otkrovenje*, najspornija

knjiga u srpskoj poeziji dvadesetih godina. U 1922. godini Crnjanski u februarskoj svesci »Puteva« objavljuje konačnu verziju *Stražilova*, najznačajnije poeme ne samo srpske avangarde, već i moderne poezije ovoga veka. Našla se odmah iza nesrećne *Izjave* Rastka Petrovića. Doduše, Crnjanski je fragment *Stražilova* objavio 1921. u *alfističkom* dvobroju zagrebačke »Kritike« i u »Misli«. Zanimljivo je istaći i podatak da fragment poeme 1922. objavljuje »SKG«. Inače, *Stražilovo* je već i tada od kritike označeno kao veliki događaj srpske moderne

aleksandar de roko: rastko petrović

poezije. Ova poema u kontekstu srpske avangarde zauzima čelno mesto u onoj smirenijoj, promišljenijoj varijanti srpske avangarde kojoj apsolutni radikalizam nije manifestativno stvaralačko ishodište.

To nije sve od Crnjanskog u *zenitnoj* 1922. godini. U »Misli« objavljuje brojne prevode iz kineske lirike koje će, naredne, 1923. godine obelodaniti u značajnoj *Antologiji kineske lirike*. U istom časopisu, dve godine posle, već klasičnog programskog »Objašnjenja *Sumatre*« objavljuje još jedan manifest/odbranu poetike novog pesništva – *Za slobodni stih*, potom, programski ništa manje značajan, esej *Moja antologija kineske lirike*. U »Misli« čitamo i onaj znameniti iskaz: »... došlo je vreme za malo klasicizma, pa ma i podgrejanog« (povodom *Ritmova* Todor Manojlovića).

Tako se Vinaver Rastko i Crnjanski mogu označiti nekom vrstom prelegomene u totalni poetički radikalizam srpske avangarde koji u 1922. godini, videćemo iz drugog dela ovoga izbora, doživljava svoj potpuni procvat.

MANIFESTI/PROGRAMSKI TEKSTOVI u dvadesetim godinama postaju najubedljiviji dokumenti poetič-

kog radikalizma srpske avangarde. Treba istaći i činjenicu da su takvi tekstovi značajni ne samo žanrovski (vrlo često je njihova polivalentnost proizvod mešanja žanrova!), već i kao specifične umetničke strukture što im novija teorija, bez pravog pokrića, odriče. Oni se, dakle, ne javljaju samo kao programi, odnosno neka vrsta prolegomene u nešto novo, već i kao vredni umetnički tekstovi. Karakteristika je srpske avangarde da su, čak, i pesničke, esejiističke i prozne knjige (*Gromobran Svemira*, *Osnove i razvoj moderne poezije*, *Otkrovenje*, *Lirika Itake* itd.) strukturirane kao specifični manifesti razaranja klasičnih modela književnog govora. Naravno, to nikako ne može biti negativna vrednosna odrednica; manifesti, bar većina njih, specifične su umetničke forme koje se ne realizuju samo kao opravdanje ili zalaganje za novi umetnički/poetski projekat već se uobličavaju i kao paradigmatične poetske/prozne forme.

Manifestativnih/programskih tekstova u 1922. godini je iznimno veliki broj. Pored Crnjanskih i Vinaverovih, tu je, naravno Rastkov *Spomenik/putevima* i njegova *Probudena svest (Juda)* iz *Otkrovenja*.

Radikalni koncept pesništva u 1922. godini dostiže vrhunac. Programске objave dodaizma Dragana Aleksića iz revija »Dada tank« i »Dada jazz« (uz napomenu da je manifest dadaizma objavljen 1921. u »Zenitu«, ali autor mu u svojim publikacijama daje naročito obeležje koje se ističe i u programskom razilaženju/obračunu sa zenitizmom); tu je i antidadaistička pobuna Branka Ve Poljanskog i Ljubomira Micića iz revije »Dada jok« koja u svom drugom izdanju ima naziv »Zenit ekspres. Dada jok 2« (podatak dobijen ljubaznošću mr vide Golubović); zenitistički manifesti/programi i nadalje ostaju važne činjenice Micićeve književne radionice – tu je naročito važan »Kategorički imperativ zenitističke pesničke škole« koji je objavljen i kao predgovor pesničkoj knjizi *Stotinu vam bogova* koja je zabranjena, ali se ipak pojavila pod naslovom *Kola za spasavanje* sa cenzurisanim mestima. Ova knjiga je za poetiku radikalizma indikativan dokument jer se koristi i iskustvima drugih umetničkih projekata.

U seriji *izama* u 1922. godini se oglašava i Drainac sa svojim *Programom hipnizma* kao uvodnikom prve sveske »Hipnosa«, ali i sa manifestom levo orijentisane revije »Novo čovečanstvo« koja u sebi ima nešto od iskustava iz Krlezinog »Plamena«. Todor Manojlović u avangardnoj seriji Mladenovićeve »Misli« objavljuje *Intuitivnu liriku*, urednik časopisa *Intuitivnu režiju*, a Aleksandar Ilić *Baletnu umetnost*. »Misao« u znaku intuitivizma! Dedinac u »Putevima« manifestom/kritikom ushićeno pozdravlja Crnjanskov *Dnevnik o Čarnojeviću*. U istom zanosu je i ona programska beleška o biblioteci »Albatros« koja ide iza Dedinćevog teksta: »Biblioteka 'Albatros'/Tri divne knjige (misli se na knjige Crnjanskog, Vinavera i R. Petrovića, podvukao G. T.), među najvišim našeg vremena tako izdvojeno individualno obojene i pesnički originalne, a ipak u umetničkom smislu novih

moćnosti tako združene. O prvoj knjizi govori se opširnije u ovoj svesci *Puteva*, ovde samo da bude pozdravljena opšta duša ove vanredne serije knjiga, živih dokaza da su (i pored svih neinteligentih, nerazumevanja i prepreka i pakosti čak, naši moderni pisci sasvim oslobodili neverovatno uskih veza, tradicionalnih u pogrešnom smislu, u kojima su stvarali Usković na primer, ili Šantić, ili čak Sima Pandurović.

Ovim pregledom se ne iscrpljuje manifestativnost kao bitno obeležje srpske avangarde. Naprotiv, valja istaći, ne tako zanemarljivo, činjenicu o manifestativnosti pesničkih proizvoda u širem smislu reči.

ЖУДИ ГОВОРЕ

Рисун Милана М. Милошевића — Тешко је код нас бити један од оних...

Читави — А још теже — читави!

I časopisi srpske avangarde izrazito su programski obeleženi. Najčešće su organi jedne grupe pisaca koje vezuje jasno uočljiva srodnost, bar u programskom izricanju stavova o novoj literaturi. Međutim, skoro svi časopisi po pravilu su kratkoveki. Jedan stvaralac ili grupa oglase se prvim brojem, okupe se oko nekog zajedničkog im programa ili izma i vrlo brzo dolazi do raskola, ili, što je mnogo češće, do ukidanja glasila/časopisa. »Komedijski slučaj« je hteo da se u 1922. godini pojavi najveći broj tih kratkovekih časopisa s avangardnim konceptom. Sa nekolicinom srodnih časopisa iz 1921. godine (npr. »Zenit« pre svih) u 1922. ta produkcija je najobimnija u kontekstu celokupne avangarde.

Evo kratkog pregleda časopisne produkcije u 1922. godini: u januaru kreću *Putevi* »mesečne sveske za književnost, umetnost i filozofiju« koje uređuju Milan Dedinac, Dušan Timotijević i Marko Ristić, a izdaje ih grupa Marsias. Ovaj časopis okuplja skoro sve tzv. »moderniste« (Crnjanskog koji će s M. Ristićem biti urednik nove serije, Vinavera, T. Manojlovića, R. Mladenovića, B. Tokina, Rastka, Sv. Stefanovića, S. Krakova, T. Ujevića, J. Kulundžića, itd.), što, naravno, dovoljno ubedljivo govori da *Putevi* nisu bili protonadrealistički nego avangardistički časopis koji u prvim sveskama nema nijedan prevod iz moderne evropske/svetske literature. U celini je bio u službi »modernističke« avangarde, i to one avangarde koju će nadrealisti tridesetih i pedesetih godina anatomisati zarad svog novog modernizma.

Dadaističke revije pokreće i uređuje Dragan Aleksić. »Dada tank« izlazi u dva izdanja kao »prima dada revija« i okuplja ne samo naše već i evropske dadaiste (T. Caru, Ervina, Hil-

senbeka); u dadaističkim oglasima promovise drugu *Jugodada reviju* »Dada jazz«, u dada — biblioteci »Moći tući (svileni krokodil)« urednik najavljuje svoju poetsku knjigu *Leto bez sifilisa*, zatim roman *Detektiv romb* »(kolosalni šundroman, o koga se otimalo tri poduzeća »Albatros« — Beograd, »Zt« Zagr., »Reflektor« Zagreb — Karlovac)«. »Dada jazz« (izlazi u biblioteci »Moći tući« i kao »Dada antologija zvižduk dadasik 1« što je potonjim istraživačima bio pogrešan indikator za označavanje ovog časopisa kao antologije. U ovoj reviji Aleksić objavljuje manifest *Dadaizma (club dada bluff)*, prevode i originale dadaističkih tekstova T. Care, mađarskih dadaista iz Kašakovog časopisa »Ma«, svoj esej o Arhipenku.

Branko Ve Poljanski, pod novim pseudonimom Vij Poljanski, pokreće i uređuje antidadaističku reviju »Dada jok« (sa priložima Ljubomira i Anuške Micić). Drugi broj, isključivo sa priložima urednika, izlazi pod naslovom »Zenit — ekspres«/»Dada jok 2«.

Rade Drainac pokreće i uređuje dva časopisa: »Novo čovečanstvo« i »Hipnos«. Hipnistička revija za intuitivnu umetnost okuplja brojne saradnike: T. Ujevića, S. Vinavera, B. Tokina, J. Kosora, P. Palavičinića, Z. Tomića, Moni de Bulija i druge. U »Hipnosu« su se našli stvaraoci »pesničke akademije iz kafane »Moskva«. Druga, »internacionalna revija za kulturno-literarne probleme«, koja je i pored svog avangardnog programa i časopis za socijalne probleme u kome dominira socijalistički program krležijanske provenijencije. To je bila neka vrsta pomirenja radikalnog avangardizma za radikalnim naprednim političkim programom.

»Zenit« je u 1922. godini, između ostalog, inicirao i antiavangardistički program. To je bila manifestacija protiv onih avangardnih stvaralaca koji su se okupili oko ovog časopisa 1921. godine i koji su se, ubrzo, distancirali i od programa zenitističke umetnosti i od samog Micića. Međutim, kada se govori o značaju »Zenita« u kontekstu avangardne umetnosti, valja istaći činjenicu da je ovaj časopis zapravo i bio najotvoreniji prema avangardnim stvaralačkim konceptima iz brojnih evropskih literatura. U ključnoj godini srpske avangarde pojavljuje se *ruski broj* sa priložima Lisickog, Hlebnjkova, Erenburga, itd.; osniva se »Međunarodna galerija nove umetnosti — Zenit«; vanredno izdanje »Zenita« folio formata u 10 000 primeraka kao »zenitističkog glasnika za balkansku kulturu i civilizaciju«, nemački broj istog časopisa, zenitističko pozorište, i druge zenitističke manifestacije.

Konzervativna, tradicionalistička »Misao« Sime Pandurovića i Velimira Živojinovića Massuke u 1922. godini pod uredništvom Ranka Mladenovića (uredivao do septembra 1923.), postaje časopis za modernu/avangardnu umetnost. Okuplja sve moderniste i čak i neke od potonjih nadrealista (M. Ristića, Dedinca npr.). »Misao« u ovoj godini postaje najdinamičnije glasilo za modernu umetnost. Na njegovim stranicama vođene su ključne polemike oko avangarde (Stefanović — Car i druge), objavljeni su brojni programsko/manifestativni tekstovi...

Srpski avangardisti saraduju u novosadskom časopisu »Ut« (»Put«, uredivao Zoltan Čuka); Arpad Lebl u »Novoj Vojvodini« Vase Stajčića objavljuje manifest *Aktivizam*...

Ljubomir Micić i svojoj antiavangardističkoj hajci protiv moderne umetnosti u poslednjoj svesci objavljuje pamflet *Netužni nekrolog 1922. godini*, pisan je kao totalna negacija svih onih manifestacija koje su dominirale u 1922. godini.

U 1922. zenitnoj godini srpske avangarde, ugasili su se skoro svi avangardni časopisi, mahom posle prvog broja; ugasila se i ključna biblioteka »Albatros«; mnoge knjige ostale su najavljene samo u planovima, neke od njih i nepovratno izgubljene, neke čekaju svoju novu šansu...

Na kraju beše *Otkrovenje* Rastka Petrovića — najmonumentalnija poetska građevina srpske avangarde. Skoro sve pesme iz ove knjige nastale su u 1922. godini. *Otkrovenje* je bilo i najveći izazov za protivnike poetskog

Велики слон умро је у Русији, али се изваљирао у Србији.

radikalizma uopšte koji se početkom 1923. godine pretvara u najveću hajku protiv pesnika i moderne poezije uopšte (pisanje S. Pandurovića, Ž. Milićevića, M. Miloševića i drugih). Ali bilo je i onih koji su ovu pesničku rukovet označili najvećim događajem u modernoj poeziji ovoga doba (S. Vinaver, B. Tokin, I. Sekulić, R. Drainac, A. Ilić, pa donekle, i M. Crnjanski).

Ključna godina srpske avangarde počinje *Spomenikom/putevima* i završava se *Otkrovenjem*. Poetski i poetski radikalizam u krugu Rastka Petrovića. Sasvim slučajno; »slučaj Rastka Petrovića« kao najznačajniji slučaj srpske avangarde.

*Antologija *Albatros* rekonstruisao sam prema jedino postojećem poetskom obrazloženju objavljenom u programskom manifestu uz knjige i katalog biblioteke a za akciju »Novog albatrosa« (urednik je bio M. Josić »Višnjić«) u 1985. Opredelio sam se za verovatno Vinaverovo čitanje moderne srpske poezije.

†U ovu knjigu priredio sam za biblioteku »Novi albatros« (1987) Manojlovićevom knjigom obnovitelj biblioteke Miroslav Josić Višnjić je zaključio svoje urednikovanje u »Filipu Višnjiću«.

RASTKO PETROVIĆ

Споменик

путевима

Извештавамо наше читаоце у Новом Пазару да је рукопис наших стихова који им је био послат, вратила новопазарска пошта без икаквог објашњења. Ми им те стихове шаљемо данас још једном, а постараћемо се да испитамо због чега се овако поступа са нашом емоцијом, јер нам се читаоци из многих места жале да песме ове тешко а понекад и никако не разумеју. Да ли је то глупост наша или њихова, или уобичајена неуредност поште!

У ствари расписан је конкурс за најспелије пројекте према којима ће се подићи многобројни споменици: Споменик Ослобођења ослободиоцима; Косовски храм косовским јунацима; споменик Освете; споменик Непознатој војници и један изгинулим у Албанији; и један рукописима изгубљеним у Русији; и измрцвареним поповима; споменик Захвалности Великоме Краљу; споменик Гордости Великоме Војсковођи (али ко је тај војсковођа? Да ли Путник или Мишић? Ја гласам за путника; просто гласам за путника и гласам за пијаницу). Дакле, ово нека је пројекат

За великога Пијаницу
Он је имао визије беспримерне
Унутрашње
Слинио је тако често
Сањао о неисцрпним бунарима пуним вина.
Дакле не заборавимо:
Извесно један споменик пијаници
А путнику такође
Јер увиде да ће му дух запустети
Пође у лов на видике по свету
Шта мислите о споменику Путевима
Једном младом часопису? Очаран сам.

Тамница за скретничаре, тамница за шефове станица, тамница за законе против алкохола и за уредбе против скитње и скитница. Љубав за манастире и за крчме, љубавнице, љубавнице, љубав за крчмарице Јање, љубав за Арнауце.

Био сам тамо кад после дугачког говора дигоше застор. О лепоте! Чеге? Дигоше застор са споменика. Сви смо гледали са нестрпљењем. Кад: па шта? Зар то! Ох Боже милостиви! Смилуј нам се пречиста; Македонија ме је убила својом великом чулношћу и професори својом великом логиком! Своје сам ноге и руке поклонил анатомским лабораторијумима; оста ми само труп и глава, и једна смешна мисао: Отаџбина је ово Јурњава! Такви су били узвици масе. Дакле дигоше застор.

На великој мермерној коцки *само једна ваза пуна свежих цвећа* и натпис:

ОВАЈ СПОМЕНИК ЗА ПИЛОТЕ ШТО ОДОШЕ У АВИЈАТИКУ И ИЗГИБОШЕ ИЗ ХЕРОЈСТВА ИЗ ДОСАДЕ И ИЗ НАВИКЕ СЛАВА ИМ

Слава. А где је тај млади архитекта што подиже ремек-дело споменик? Нестао? Не! Кажу умро је над самим пројектом од једне бомбе, крвљу га је покапао: његов ученик тек га је довршио. Његовог ученика да изгрлимо братски; он је једини што га је видео и он ће нам дати последњу његову реч.

Тако решисмо проблем споменика
И довољно монументално
И довољно кратковоке
Да не спутава будуће генерације.

Морнари што дремаху Морнари што су нарочита врста на безброј жалова Путника

Као дивну вођку из вртова
Узбраше Христа са крста
Тог дивног стабла у врту Епикура

Нека врста зелено сура
Са белим пругама
Ах пругама неким одлазе возови

Звери, љубим те на твоја уста крвава, на зубе бело-чисте и оштре, на језик из ког гној и јед цури фосфорним пламеном,

лепљиво припијам свој; а и он је звер и гној. Звер, разум гризућа бесно, звер љубав, звер ноге неопране, звер смрад пушећа, звер сатански прљава и вашљива брада калуђера. Сељанка из блата плаче: Спаси ме спаси, слатки брацо мој! али и њен глас медни сикће као у змије. Кочијаш зубима на кајише кида кожу вранцима. Звер црвени и режећи уд мушкарца; трбух жене читав ускомешали зверињак. Звер мост и звер друм, што растрза жудје; звер простор и звер вечност.

Љубим те на уста твоја зажарена. Као у угљевље замачем ти међ дојке руку своју. Љубим те самошћу својом курјачком.

Онај други пројектовао *Споменик у Покрету* на колима упрегнутим воловским што одлазе. На постаменту сеновитом извајао је Победу у снегу. Беше беље од иједног мермера и хладније још. *Чим сунце и пролеће дође споменик ће се отопити сам и отећи пољанама у жубору евокација*. Тако и треба, поштотана руљо; да се на Сунцу сви споменици отопе, а не да гранитно пркосе зубу времена; и да су непомични. Нека их младеж само једном види; двапут? то је већ одвише!

Морнари дођоше загрљени
У загрљају скорелих љубавница
Чији су трбуси

Поцуцали под бичевима ветрова
Тако подлаци па ипак ево застиђени
Жуто црном пљувачком испартана им лица
Од никотина, бибера и олова

Они жуде шуму
Ах, у чудном шуму губе се бродови.
Генијални беспримерни споменик Козмосу.
Где је блистави што га је створио?
Није ли Господ сам!
Није ли то закон Њутнов или Ајнштајнов!
Више се не сећам. Расејан. То

Велика глумица (не мимискиња но велика Лепотица) дошла је сасвим гола, са звездама од златне хартије у коси: представљаше црномањасту свод Ноћи. И заузео позу Огледања (држала је огледало у руци) пред лежећим Младићем; његова неукротљива чврста мушкост тад била је горди стуб Вечности: водоскок пред Звездама. Тај је споменик: Споменик Обновљања и Препорађања, Будућих Генерација, Плодности.

Два аутомобила на великом булевару сјурише се један на другог, и размрскаше. То је Споменик Катастрофа и Споменик Пустоловина Узвишена.

На дну океана, две крстарице спутивши мине очи рата, положен је темељ Споменику Звери Простора и Заноса. Један аероплан лебећи изнад њих обележавао је висину његову; и још, то беше само за први спрат, највиши ће се пети до унутрашњости неба. Један дуги и захуктали воз односио је пламени пољубац пространим шумама и на високој санти што је пловила морски пас заспали био је Споменик Експедиције увек на север, на север увек до у смртну вечност.

Нек живи сад плагијат! Он плагира велику мисао Свемира; украо је слику једног острва па је стрпао у овај стих. Моја мати је украла ситни смех од мог оца: моја судбина тад би решена на основу плагијата по слици божијој. Тако решавају и проблем својине они чије неће никад сазнати име, јер још на крштењу беше анонимно, само закачено као чиодом за њих најсавршенији плагијат: ЛИРИКЕ

Да, лирике
Наш Христ сад у врту
Округао и црн од махаговине
— Мушки му знак допире до колена —
Са очима белим: то је Црнац на рту,
Кога је крстила због истине
Љубави цела васиона.
Пије и пије, ах пије са морнарима
Сам шпиритус и милујући све жене
Под дрвима прича о крвавим жаловима.
Сањате ли ви о љубавницима моји пријатељи
У вртовима?

Фабрички димњак у пејзажу и канибалац чекајући ново рођеног

Претворио је гле, сав труд у густу песму, небу,
И као кроз трубу димњак
Однесе моју екстазу у облаке и над санцаке;
Али ко пева о хлебу, о рубини и о хлебу!
То доле играју радници и певају витлови у реци,
И певају у трбусима жена месеци:
Будућих јунака за цео свет, о хлебу од један до девет:
И ја сам млад,
И тебе рад,
У ње је цвет!
У небо, у облак, у свет! Љубљени гаравокожце,
Та није вајде, гледајући у ту огромну и неумитну ротативу
Засвирај у гајде, у дипле, у зурле — сећаш се! ону песму живу. Хајде!
Засвирај у јареће гајде, па умри!
О слатки брате, засвирај ми виолон,
Свиђа л ти се Жан Франсоа Вилон?
Та он је умео да буде и лопуџа;
Да л знаш брате, оне тамо са Груза?
Нека им је од мене завештана прва мајска ружа,
Док попови поје — то је још једино моје — упокој.

А кад војник уђе да се купа, по реци у ноћи —
Он и његов коњ —
Драга, у које ћу ти време доћи,

Од љубави сам бон?
Кад војник крепки у реку ујаше,
Закуцаће на прозор тад неки смело:
Одшкрини да само протне руку
Па помилује дојку и грло бело:
И зарије се у тебе сав без бола.
Твог оца, радника фабричког, с прстију цури смола —
А по мојим плећима твог младића и тог вранца,
У огледању крећу звездана кола.

Ту међ конзервама је згрчен и један амор хром,
Чије су очи пуне суза са огромних визија
Хоризоната.

Гле, јахач на коњу, ком Милице, сад тепаш именом Марата,
У одећи мокриј свој извезеној шљокицама свода,
Загазиће реку што се зове Историја,
Далеко негде сања Калифорнија.
Кад уђе војник да се купа по реци у ноћи,
Он и његов коњ,
У које ћу ти време доћи: од љубави сам бон?
Од љубави,
У пролеће или у јесен
Смрти димњачке звон чућете;
О баснословном његовом звуку крикнуће све страсти, мржње...
Ко? Декамерон?

Али то није ништа,
О баш то није ништа;
Горе је овако увек везан, као кокош у пилићу:
Сељанка носи у руци живину и смеши се жандару,
Жандар зазвизди песму стару
Пркосећи ојачару. Просјак проси: дај ми пару,
Тако ти очњег вида и љубљене ти дечице!
Веруј драги, ужасно је — манометар — срце моје
Затрепало; и плакало, тако дуго у фабрици.

Па не љуби, кад смрт ти дође, драгану ту на уста;
Ускочи међ витле и међ кајише,
Дочекаће те ова шума густа,

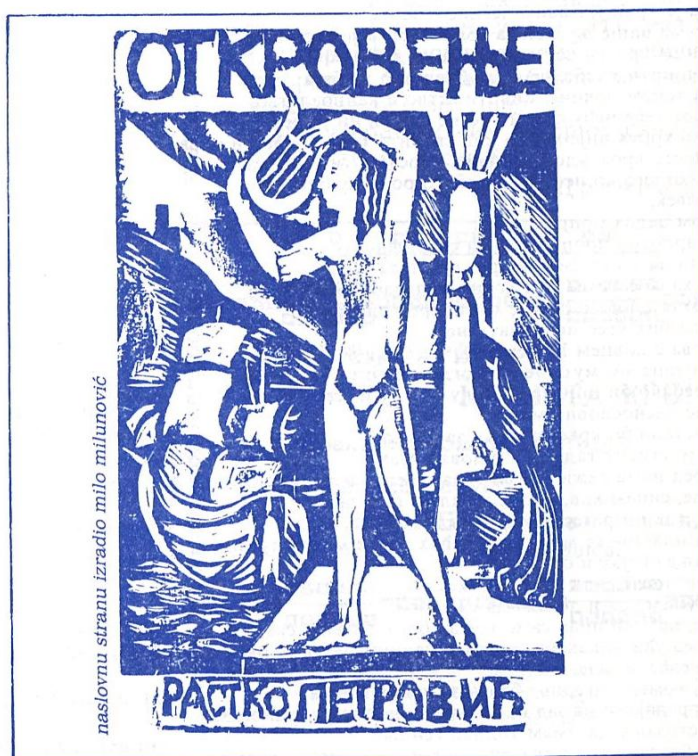
Као трговца чежњива ускочка чета Радише,
И разнеће то бело тело твоје, тако пуно победа и небесних одсева,
Свим завртњима, крајући: тад ће из тебе, шкрипећи,
Извући гласне звукове свих поморских напева.
И трбух гле, затегнут као на бубњу кожа,
А у желудцу је једна арија,
Њу слушајући успављују се велможа
У аероплану. Ко пева о хлебу и о глади!
Улицама и крај биоскопа, пред глумицом младић богоради:
Прислушкујући: Из желудца Вам се диже опере неке арија!
Она: О, не! о не! то није од глади;
То шести месец откуцава мој трбух: биће фабрички радник, а
пијаницом ће га звати Скадарлија!
О, па дивна је та Скадарлија!

Два војника крај друма седе,
Говоре о вашкама и о сељанци,
Затим о оном што се не једе —
Бар у војсци и железничкој станици:
О кокошки прженој на кајмаку...
Брегови су тако меки, љубави моја велика,
Брегови су тако меки, и река није дубока;
Ма куд да пођемо, будало, багро, иста нас смрт чека,
Иста нас баш смрт чека, крај миле сељанке,

У војсци и железничкој станици.
Те никад њеног одлакшања дочекати нећу,
Смрт ће мене најзад растурилити сутра;
Умрећу.
Кад?
У хладна јутра.

Два војника крај друма седе,
Па усхићено гледам њина лица млада:
Ко би рекао да ко хуље —
Од старице што их примила —
Украше осам динара!
А та је жена била тако суморна

И тако стара;
И њој су са усхићењем говорили о пржењу на кајмаку,
Не би ли се преварила да им зготови...
Али је старица та тако лукава;
Она не би ни свраку
Приправила тек онако
Олако,
Олако.
Камол' кокош пржену на кајмаку,
Камол' звезду да породи
Будућим јунаком за цео свет: све у броју од шест до девет:

Земља је тешка у просторијама,
Вртећи се, дубину заврће у циклон:
Пепео и слама слежу се на дну кроз толико боја,
Дрхће у Зодијаку Орион (ориона без броја);
Толико је тешка, тешка, и то од скора!
Тежи је један Шарло но сва козмичка мора;
Никад њеног порађања дочекати нећу:
Умрећу. Одлакшаће се једним уздахом или смехом,
Откинувши од притиска
Одлетети кроз зрак —
Зазвучаће име једне паланке пролетњим ехом —
И доћи ће на домак једном детету,
Које бледо
Као васкрснути херој јак,
Узеће је у беле руке своје па спустити у пас;
А један једини воз
Одхуктаће свим правцима у исти час.

Пустолов у кавезу

Не личим ни на храст, ни на пропелер,
друкчије прождиру паробродни
океан, сунчане сенке модро грање.
Да ли иронију или оснажење на живот нови,
пролеће, сад ми доносиш?
Неукротљива је туга за младошћу, несавладњиви друмови;
пробуђена на кошаре скочила моја жеља,
чека; рогуши се, нигде нема никога.
Збрисаћу све мутне речи између себе и бога,
поуздаћу се само у своје руке,

целиваћу гору или хајдуке,
комични поток што жубори.
Убићу каквог гнусног сањалицу,
место сенки засадити му зелени врт по лицу;
то крв из мене говори!

Ситости, ситости, свуда на хиљаде!
Та задовољење похоте само успе да ме начини чудовиштем,
што дрхће, дахће, звижди од трбушности и засићења:
не знам (шта ме се тиче!) да ли природа онда мора да ме призна,
али је превазилазим.

Као огромна плазма сред дахтања,
жваћем облаке зелене шуштаве,
сва могућа друштва и славе
су комника тада;
па да општим, заборавим да дајем уговорене знаке,
већ се утапам у баспримерно отупљење,
и варим, варим, подригујући сву ту збрку која многе очарава,
па и ако чудовиште без облика, без склада, ја ипак надмашавам.
Овде на овој постели затварам географију:
нема више дужина, ширина; само ногу,
руку; све се шири!

Има такве неке моћи у мени да само једном могу;
све је утопљено: бескрај, пустиловина, манастири,
мој живот ми сија као звезда из далека,
и све оно што треба да се настави чека
да је прво угњавим песницама, па...
Нема више љубави за човечност, већ дахтање.
Више држим до твог ткива но до живота,
и ништим себе, не из љубави, већ из беса;
са тобом почиње животињство и канибалство,
због тебе нећу стићи трезне свести ни умрети,
мој трбух није могао још сварити грудву крви и меса.
Место врба, удове и црева простирати на Цвети.
Тако високо пео, тако дубоко ронио у плато!

Човек,
ком дадох пријатељство
у времену пропињања ка савршенству
или да му се смејем кроз сва чуда заувек,
нека се сети да сам ловио медведе изнад језера,
дрхтао, писао песме, хркао сред олтара.
Кад бих хтео испричати ноћ
лова с ловцем Мачем на дивље свиње,
ниједна ми муза не би могла задојити такву моћ:
требало би ишчупати целу ноћ ту из себе
као баснословни мач;
настало би крволиптење за сликом
коју утисну тада ноћ и ловац Мач;
пред нама лежи мртви вепар, ветар и толике звезде.
Гле, сипам крв, звезде и сало у овај пехар;
можда и претерујем меру алкохолства... али
од планинске воде ја не нађох нигде мисли трезне...
Ваљда бејаш и сноб...

али после свих великих екстаза,
отупим чак и досаду да схватим.
Не, не! Зар ипак само комад бога, бачен у свет,
немајући никаквог сродства са оним што ме окружује;
и кевће, и лаје, и тугује
тај комад цигерице бачен за храну псима,
и предаје се најзад неким величанственим заносима
растрзања; ја имам толико генија
да би двадесет манекена постало од њега духовима,
па ипак ја хоћу да пушим тела, а много ме брига: историја.
Шта историја! шта Каледонија!
Ретко да нисам други, да ми име није: Неко,
да не певам:

Један пољубац дуг на њена уста
која притиска на рђаве карте где је сликано цвеће,
пољубићу је тако често на прси,
јер се сања о девојкама које задрхћу рано,
и којима је уз очи зелене дано
да им ноћ односи глас као шешире,
као пад тешке хладне воде.
Ти, чији сам сад женик, која говориш хладно о смрти,
док су по теби барбарства моја словенска
и њини перунски врти,
својом косом као венцем ме узвиси:
да у пољима јелисејским којима будем шетао
моја сенка увек мирна буде!
измеђ вечери које не плаве и зора које не руде;
да када пођем на збор међу негдашњу словенску господу,
уз села мирна или уз воду,
када зборити им будем стао:
величанствен и горд да сам на тебе, поносит као шумски петао!

Стихови, носите ме далеко од ове земље:
у мукама ме за бољи живот рађала мајка,
ради вишега отац је са усхићењем плодио;
живот мора да је драг, а љубавном да се стремље
када сам се као Магбет у толикој журби родио;
над реком и под небом ловци на домет лети чајка:
за њом, о за њом, стихови моји будимо хајка!

Будимо хајка! Ево друма по ком газимо пук људи,
на коњима смо, младци смо, ступамо крепки гвођђа воље:

осврнем ли вам лице, на њему осмех, туга и људи,
али управљеном у напред значење мора да је чудно боље;
бели се друм у бескрај све више измеђ борја,
са њег ће на Кумов Пут неосетно прећи нам жуди;
брише песма моја: то облак чешља косу горја.

Тренутак макар само — далеко од ове земље,
јер чини ми се да ми се опет збивају оне чудне ствари
што као да се прикрадају са другог света;
уста ми ево пуна крви, а усна напета,
распињу ме ужасни болови и срам,
груди побледе а трбух зажари;
а увек сам тада у гужви неке гомиле, патећи сам,
болничким колима одводе ме на гилотину
стазом блаватом из које измичу жене.
О! мрзим, мрзим да ми откривају истину,
да свићу дани и да гледају у мене!
Где сам то сада?

Верујте да је онда тек оно: кад ме досада савршенству води;
онда ми је досадно, онда сам опет стари Словен
у чуну који језером сивим броди,
и пун јунака чија пада сен
на воду. О, понекад ми се збивају чудне ствари,
као да се спуштају са другог света:
док ме понова не обузме велики вртлог страсти,
све жуто, црвено, зелено пред очима;
тамо, где је некада био дугачки видикпланина,
једна нога, једна глава, једно смејање без трајања,
много злата, злата и распутаност части,
моћна узлетања, у кржаве каше, утапања.
Нема више жеље, већ да избришем постојање,
да испуним себе собом, све размаче, све шупљине,
нема више ни дубоко плавог ни планине,
само: кркати, хркати, чмавати и грокати,
бити гнусна, огромна, дрхтава плазма:
а тиме престаје ова песма и настаје крваво отупљење.

MILOŠ CRNJANSKI

За слободни стих (одломци)

Књижевне борбе, особито кад се воде због идејних противности, иако не толико као политичке, ипак су, већином, безобзирне. И кад су најлепше, на њином наличју, као на каквом старом гоблену, примећују се не само лица бораца него и анимална лица. Једина сласт победе у њима то је осећање јасно: да живот и уметност нису, нити ће бити, једно, и да баш у томе лежи њина, једно другом противна, суморна чар.

Код нас су те борбе несносне, јер у малим социјалним срединама то не може бити другачије. Свесност, оно што је најважније, и што је створило и хеленизам и ренесансу и барок, нама је недостајала увек. Зато је глас наших полемика тако недостојан. Измешаност, тако да нико није на своме месту, узрок је свију забуна. То се скоро неће решити и зато код нас полемике, најмање у књижевности и уметности, немају циља.

На жалост, либерализам у уметности, и свуда, застарео је, остаје за оне који немају уметничких циљева, при остварењу код нас, само уметнички макијавелизам. Треба истини погледати у очи.

Најновије доба је прихватило слободни стих. Живот је други, а у њему је и уметност заузела ново место. Па и лирика. Логично је да се траже нове форме.

Модерна уметничка лирика се чита. Она је сублимно уживање, и слободни стих, са својим ритмом полусна, сасвим везаним за ритам мисли, код сваког новог расположења нов, флуидан, без добовања окованог ритма, врхунац је израза. Он одбацује све и оставља душу саму. Пљускање сладуњавих рима није више тако нужно, и смета. Прво је нестало, и то је психички у вези са овим горе реченим, из симетријских положаја, са краја редова. Слободни стих, кад је задржао где риму, употребљује је асиметрично. Она је тако нова, а то у уметности ипак вреди нешто, и спиритуалнија сензација. Са променом мишљења, што је управо оно најдрагоценије у лирици, пропада слик. Велики утицај китајске и јапанске лирике, најлепше на свету, распострте од педесет година амо, покушај нове и модерне амерканске лирике, све је то против слика. Већ симболисте, од којих почиње дубока обнова лирике, мада су сматрали музику стиха најглавнијим, уводе слободан стих. Верлен назива у својој »Арт поџтиге« риму »лудим црнцием«. Наше доба тражи у првом реду садржај и интелект. Није ту нужан један велики напад на форму и ритам, у страсном тону Пшибишевског, рима полако нестаје.

Лирика која се удаљује од бивших садржаја, одбацује и бивше форме. Није то лудорија што се она данас окреће космо-су — ставља у њега и живот, — чудесним и предивним бојама, расположењима и сензацијама небеса. Треба приметити велики вал интересовања за те тајанствене висине, небројене књиге фламарiona, природних часописа и уметничких дела, све у томе враћању космосу. Та мистика је једна велика реакција, размљива после оног што је у задње доба значајно живот у Европи. Ту, није чудо, речи добијају нов сјај и боју, нове нијансе; појмови о ритму, о стиху, о форми мењају се.

Доста је било играчака. Ако је расположење екстаза, не-посредност оно што је најдрагоценије у лирској песми, онда је

STANISLAV VINAVER

Данте

ДУХ СУПТИЛНОСТИ!
СРЕДЊИ ЈЕ ВЕК КРАТКО ТРАЈАО!
ЗАМКА ЗА ВАРОШИ!
ВЕЛИКИ ЗЛОЧИНАЦ!
СПАС ОД ОСВЕТЕ!

Торњеви Светога Марка, катедрале Штрасбурга, Ремса, цветају над пустињама људских мравињака и над љубичастим морима музике, планино - вода и чекања.

Јер то је ипак све.

Дух зрикаваца, зеленог и мудрог Почетинарја, тек никлих поветараца, старих виолина, Андерсена на кинеском паравану, флаута од магле и Вагнера, тражи кроз све суптилније складове: за себе, од себе, оштри и звучно извијени у пакову нит, метални конач остварења, — да све, што је икад прошло кроз живот прође и кроз иглене уши последњег смисла.

Све ће да процвета, све ће танким да концем прозвучи и прође. Све постаје вапај суптилности, али вапај Ноћи и кроз Ноћ за Ноћ.

Тако је мало трајао Средњи Век, Век мрачнога зрења, Век сазревања у утроби хаоса.

И усред светлости данас, светлости, мора да падне опет он — да ли сад Нови Средњи Век или само непроницави мрак помрачења — да би се изједначио рђаво остварени ритам плима ноћи и дана.

Тако се мало ствари згуснуло, суштина, ноћно; из историје која лебди над нама и не остварује нам се над нама.

У нашем Средњем Веку, краткотрајном и горком, ми смо само једну једину, малену ноћну струју, тако мален рамно сребрни поток »греха и откупљења«, који је из висина случајно се наднео као ореол, успели жедно да удахнемо, болно њим да се опијемо, да га упијемо у још неосмислене новодозвучене старовавилонске сумраке симбола од сто спратова, и неречено таласаве брежуљке и смејуљке усплахирихних обруча градова, и сетних села који не свићу у планини и певању петлова.

А насупрот овој тежњи, тежњи, одласка очајних суптилности:

Груба, бунтовна чежња
Али чежња дана и по дану
И с тога ипак не груба

ЧЕЖЊА:

Пијаних барова,
вртећих аеродрома,
модрих кафана
(од столова тешких)
грдних воденица нација
(са жрњима гробова)

покушава да исплете ЗАМКУ, и зароби неслућене голубе вароши, и поведе их као тице Историје, у поводу.

И крила њихова, крила Нове Историје, искити алемима Шелејевих призива, и шарама Стравинскове Музике.

Призива: за добра пута.

Музике: од урока.

Урока: од земаљске прошлости. — Да не падне, да не би пала осветничка Ноћ.

Осветничка: Јер је Волшебик звезданих мађија, Данте, некада, у сред ноћи, и у времену ноћи дочарао пре времена, плахим пркосом стихова што друкчије звоне, дочарао за аветске ведрине на поноћном небу, подбулу сабласт дана, дана пре његова рођења, пре његове вечности.

слободни стих она рафинована примитива која се јавља на врхунцу развита. Неминовна, неизбежна, победоносна.

Тај однос према традицијама наше версификације треба испитати. Слободни стих наше најновије лирике тек је у зачетку. Али колико је безбројних, простих, наших речи добило већ нов звук у ритму нових песника!

У поворци смешних, остарелих форми, у гунгули простачких израза, као, некад, пантомин у Риму, тихим и нечујним ритмом, у наше је доба ушао слободни стих; као једна занесена, мисирска играчица, извикана и исмејана, а која у својим слободним покретима има више екстазе и лепоте но сва гомила ћелавих сенатора.

Почиње ново доба наше версификације.

ЈА, РАДЕ ДРАИНАЦ, ТВОРАЦ НОВЕ
ВАСЕЉЕНЕ тражим пет динара у за-
јам од ког доброг човека из старе васе-
љене.

Од људи из многе сатворене нове васељене узалуд сам тражио зајам, они не располажу ни мањим сумама. Изгледа да сам, стварајући нову васељену, побркао и заборавио неке басне бајаличке те ми је васељена остала „шворц“.

Дуг ћу вратити чим створим једну но-
вију, новчанију васељену.

Раде Драинац.

АНАЛИЗА КРВИ!

НЕЧИСТА КРВ!

Бактериолошки институт.

Врањанцима попуст.

Бора Станковић,
чорбаџија.

„Мисао“

Пажња шустерима, чизмарима, папу-
цијама и свима културним људима!

На продају коже

Најбољег квалитета. Упитати у админи-
страцији „Мисли“.

Коже: јагђеће, прасеће, говеђе, је-
ленске.

Књижевничке коже по знатно јевти-
нијој цени од животињских.

Препоручују се политичарима и јавним
радницима ђонови од потпуно непробојне
швајцарске коже, за превлаку образа.

Гуљење књижевничких кожа сваки дан,
као и одвајање коже од костију: кожа
иде у администрацију, а кости се бацају.
Свакоме културноме и мисленом човеку
препоручујемо наше коже јер:

Мисао је нераздвојна од кожа.

Обавештење о звездама

Раду Драинцу

СВИМА ХИПНИСТИМА
НА ЗНАЊЕ И УПРАВЉАЊЕ
СВИМА АНТИХИПНИСТИМА
НА ПОРУГУ И ПРЕЗРЕЊЕ.

Народ православни:

— Хипнисто Хипнисоновићу Хипнисоне, зашто ви, пријатељу, док нашим умом звоне:

циркуси вратоломни
космоси бродоломни
зверови цветоболни
воштане главе пророка
сплетови улица порока
рудници златни прерија
мостови бескрајних серија
епохе, чиновни, продужења
светлосни водоскоци откровења

зашто ви, место да арапској играчици Далили:

што у велова свили
у тамном мирису пута
у жубору пустиња жути
у преокрету слути

да поклоните своје верно, своје етерно, своје бисерно, своје неизмерно срце:

баците га у регионе
у висине васионе
у небеске фељтоне
Што тражен узвишено досадне Милтоне,
у сводове свемирск казнионе

зашто га бацате звездама — звездама? Зар ви не знате да звезде — звезде:

и њихови путеви млечни
и њихови њутони вечни
и њихови месеци сјајни
и Кеплери и Ајнштајни
и комете у зеленој тајни.

Да су оне већ давно — давно:

презреле земаљске екране
у своје зенице сине
изнад наше апсане
као зрачне аероплане
послали, уморни од вида
у грч музичког стида
у чедни грч сфера
у питагорејску извијеност вера
у лукове само звучнострасне
у поноре глазбене басне
у звук, само у тон, у јек
у вековањем звучећи лелек.

Зар не знате да за њих више нема гледања? Као у старом роману Евжена Сија и у ненаписаној драми Мориса Матерлинка, гледање се њихово пренело у очајање музике. Као код Грига, загледианог и сувише у Норвешке жице планина, ђудљиво обешене да нешто телефоничку океану — дошао је час кад горе и потоци не казују већ ништа. То је магновање мелодије, и она пишти из брда, чистим кључевима извора, али бежи од свог брда, од свог занемелог камена?

И сам Чарли Чаплин за њих
Само је стих
Само је звучно биће
Тонско откриће.

Прените се, Хипнисоне, сине горке васионе, робе грубе казнионе:

докле сече силне купоне
и броји жуте дублоне
и прелази с цигаром Симплоне
и обара вароши науке
паук што је победио пауке
ћелави њифта берзијанац
играјући весели тројанац
кроз наше чежње кланац

на дајте да и ми, хипнисте, залудно поклањамо ономе, ко ни видети не може ни нас ни наш биоскоп, једино оно мало иметка што имамо

једино иметка
остало од Великог Петка
наше скромно имуће
наше бајно, крваво, вруће
наше цветајуће
наше блистајуће
наше буктајуће
наше цвркујуће

наше срце!

Хипниста:

Звезде су оклеветане. Њих су оклеветали клеветници! Кад у Њујоршким Мистеријама хроми разбојник разбија горећим течностима гвоздену касу мистике, окружен Китајцима у бради и са змијама — звезде сијају бољевино.

Оне су ту. Оне живе.
Све је за њих — перспективе
Све је за њих, с њиног виси
За надфилме — подкулиса
Све је за њих набор, фалта
Од сенака, од асфалта
Од Мон-Блана, и од тица
Од подземних железница
Од факира, семафора
И од мора, бора гора.

Звезде су увек ту, само их није снимии онај који треба да снимии. Покрај сваког платна:

Са чупавим кобојима
са циркуским двобојима
са благом цара Монтезуме
са екстазом
женске глуме
са бодова црном трком
с океана плавом збрком
цепелина сивим летом
Хималаја сунцокретом
Електрика светосплетом

у које упада ритмично, неритмично, складно-нескладно:

звучни шљунак уан-степа
и валцери црног крепа
и комађе од Аиде
и опере пирамиде
и цветови шансонета
и валцерска лака сета

Покрај сваког платна:

Са мислима бакарна лица
Са лица црвених поглавица
Што играју с перушкама
Што се отпоздрављају пушкама
Од епохе до епохе ко од грма до грма
Полетом сабласних срна
Што им машту дрма
и носи као крма.

А свако влакно са перушке тога поглавице јесте:

Синтеза смела кроз време
Из свију тема теме
И Лутера и индустријских каста
И словенског Бога Родогаста
И математичког беса кљаства
И Нојевог библијског таста
И новина из Чикага
И маслина Архипелага
И Конрадових китова
И Валкириних штитова
И Гудруне и Одисеја
И Краљевића Марка и Фарисеја
И Дучићевих орхидеја
И Лењинових Идеја
И Фреја, и камеја и смеја
И маршала Неја
И туниског беја
Бен — Телетавеја,

Да, покрај свих платна свих земаља:

а све треба продужити у покретне завоје који се одмотавају и намотавају и замотавају и измотавају и са којих варијацијама у стварност ускачу: тице, брда, јунаци ђемилице, пећине, аероплани, шетачи, дућани, невинне девојке чији при клавијерској музици кучићи шене, пролећне мене, апане анегдоте и кокоте чији су корсажи обло пун и чији накићени мајмуни пију чашице вина и бенедиктина.

Зар не знате да покрај свега тог, постоје и друга платна: поучно, коло-рисано, брзо и до лудила променљиво и трептаво — откуцајно: То су звезде:

Оне сијају као допуна биоскопа . . . А кад понеки човек-звездан-зрак затражи од билетара, што пребраја свежње пара и сам са собом разговара, да му да улазницу, овај, згранут, исколачених очију, као да трчи кочију, полоче мирис новца и бежи у кабину оператора који у то време окреће аутомобил-сенку што се сурвава низ обронке-сенку неке планине сенке у некој земљи-сенци што припада побеснелом галопу-сенци неког милионара-сенке, веома несретног што не може да вијајући догони своју љубљену вереницу-сенку, коју су украли црвенокошци јер је тако решио неки кинески бог од картона.

И онда човек-зрак, звездан-зрак-смисла-смак запева ову чедну и тину песмицу од које дрхти и јечи цела васељена: И сам

Жаљен
Жалих
Палих
Плам
Спаљен.
Сви ви
Тамо
Мном
Само
Живи.

Сном . . .

Други дан на путу кроз хаос Наредба генерала Камбрера.

Војници Велике Гватемале
Пуцајте!
На варош тешке уперите топове.
У вароши живе мале ђиштице,
Пакосни гмизавци из дућанчића,
Љигавци из мењачница,
Где се цења по цео дан
Око курса драхме и франка.

За нас, војници
Ништа нема у тим ђумезима.
Тамо су трули циц и буђави ексери.
А када се стање измени
У тобожњој револуцији
Коју пише великим словом
Господин Олар,
И скочи долар
— Имали смо их сто седамдесет и четири
Људи се се тукли за исти циц и ексерице.
Све се слегло у мисао цица и ексера,
И опет ничу дућанчићи
Као лишајеви на телу губавца.

А из земље, из брда, из стена, облака,
По камену, води, по чукама
Искрсавају ђиштице са два прљава крака
У прљавим рукама.
И све су Америке и Азије
Љуљашка кантара и теразије,
И сви мере.
И све се претвара у дућанчић,
И више нема вера осам мера
Синтичара и милијардера.
И звезде беже све даље
Да се смире
Да не доживе лењире.

Бедне и лукавне варошлије
Хрпе
Одевени у шарене крпе
Не дишу, не мисле, не осећају
Над њима шуми трулеж,
И под њима шуми трулеж бројева.
Пуцајте у тај гњили слој,
Пуцајте у тај гној,
У тај задах ројева,
На та тела смрдљива.
Паљба простором!
Лупајте у добоше, бубњеве, зурле:
Живео Простор!
Живеле Звезде!
Живеле огњене сурле!
Живела Белика Гватемала
Ватре и громава
Над патњом, миром и буном,
Окружена пожарним руном, —
За путоказ — плотуном
Некој великој Васељенској Тици!

ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА Богдана Поповића члана друштва „Српске Словесности“. У 12 свезака.

Излазе ускоро у издању С. К. Академије Наука

САДРЖАЈ:

I. Бомарше — студија.	} у мекоме повезу.
II. Антологија — (ћирилицом).	
III. Antologija (латиницом).	
IV. Антологија (мешовито).	

Садржај осталих свезака објавиће се накнадно, када буду написане. За први мах спрема се још:

V. Bomarxe (латиницом).	} у мекоме повезу.
VI. Antologia (готицом).	

Академија се носи мишљу да ових првих 6 књига изда и у тврдоме повезу те да намири свих 12 свезака.

Милан Дединас
Или не знам

MILAN DEDINAC

Свечаност узбуђења

Кровови ГРДНИХ касарна од ветра се шире
И куле све већих спратова У ВИС се дижу У ВИС

Од брзине небеских машина СИНУ пијан и луд
један зупчаст точак кроз просторе ПРАСНУ лепотом
на небу још не блеснулих сребрних крсташких панцира
Што на коњима у лудост по предсказима зоре одјуре
Звезда је

Звезда на мотору летећег аутомобила
опорост и запрепашћење у место змајевог репа
небеским морима одвукли

И гле
Жут цвет маргариту одједном
на своме капуту понео сам ја

Лудорија изнад улица разнега мотор на аутомобилу угаси

RADE DRAINAC

Програм хипнизма

Можда ће се замерити што се хипнистички покрет не објављује теоретски и што на тај начин готово дрско отвара се видик бескрајних перспектива, што иначе код других покрета све дише по неком принципу.

Хипнистички свет је сан у екстази, без догме, без веза: онако како људи индивидуално живе у себи самима. Хипнизам ствари не рашчлањује на атоме, да тиме ствара заробљавајуће системе (као што је случај са европском философијом), већ у хипнизму се живи на искуству преживљења ствари.

Да, људи су се кроз векове трзали за слободом и на концу су се налазили у уписаним круговима. Сан екстазе их је једино од тога ослобађао. Али људи га нису разумели нити су били свесни тога: мислили су да је то утопија. Хипнизам је морао да дође, да ослободи људе од свега и да свет начини невидљивом етеричном варницом, да га на тај начин истински баци у вечност.

Хипнизам је преживљавати, много крви давати медитацијама и живети од свега и у свему путем сна, који је најбескрајнији да открије, бар у привидним контурама, што иначе све друго заокружава — до некле — одређеним линијама.

Хипнизам је директна илузија свега, душевних драма и метафизичких дубина. Хипнизам је — Сан екстазе, без кругова и одређења.

Хипнистичка су стварања на преживљењу човека и свега осталог. Хипнисте остављају себе у звездама, у шумору грања, у ноћној светлости, у плаветнилу воде и мисле да то вечносту

са њима живи. А принципа не постоји. Форма је како сан оцрта. Речи су мизерна помоћ, иначе би хипнисте живели етеричношћу мисли и осећања.

**

Доста са мртвим линијама на папиру, које занимају богате даме по зеленим будоарима, доста са механичном музиком, без израза, динамике и без мало експресије. Доста са идиотским људима од камења, који представљају мисао: дајте нам мало даљина — мало страха — мало радости открића — мало вечности. Доста сте нас гњавили са женама, балконима, серенадама, са Дучивећим епитафима и измишљеним маркизама.

Дајте нам мало грозде — мало свемира — ужаса — мало ванче крви, да се види бар један конач голе душе. . . Дајте нам етеричности: у чему је Васељена.

**

Не сметајте нам. У Васељени нема неке нарочито прописане етике по којој се мора ићи. Уметност више није ради лепоте, уоквирене естетике, да трпи догме. Славите оне, чији се ум изгубио у Васељени на руменом сну екстазе. Тако ћемо докунити апстрактне стварности.

*

Хипнизам је живео од Праискона. Ми смо га данас пронашли — и у томе је само наша величина. Све живи у природи. Само је потребно да људи слутњом подижу завесе са плаве стране Васељене. И ево — ми је дижемо — јер смо са ужетима нерава пробили оба краја.

*

Знајте да све има свога смисла, иначе би природа била у парадоксу неистине. Шта вам је стало до тога, ако смо ми, Нови Анархисте, спалили лажног, слављеног Бога предака,

Спустите до нас Христа
на црвен плашт сна
нек Васељена на колена падне
пред лудим огњевима свести
жутих земаљских мрва — људи

Није ништа неприродно силовати Васељену
и на њеном плавом трбуху
осетити како мрда живи син —
Праисконско Откриће

*

Има талената, који су кроз синтезу сна Вачност. Нас, Хипнисте, прогони једна фаталност што верујемо у етику времена, јер пургатор мора доћи за данашње апостоле — убице и умоболнике — богове.

Не требају нам књижевни парламенти ни академије. Нама је доста слобода бескраја:

ХИПНИЗАМ

Време је да се Балкан запали духовно. Доста нас је познито по петама лизао католицизам, папски Рим и Галска ватра Париза. А тако смо близу сунцу истока. Зашто да не запалимо нерве будистичком хипнозом Васељене, да тако у сну као у звуку изчезнемо кроз Свемир.

Пљунимо на Наполеона, јер страшно је зауставити Вечност времена на неколико људи. Шта нам је стало до пактова, уговора, Версаља и тврдих Берлина.

Идиоти! Луде! Блудници! . . .

Зашто нас окувају?

— Мадагаскар — Порт-Саид — Африка — Аустралија — Индија — Јапан — Небо — Вечност —

. . . Кажу да је лепо небо над Цејлоном и да су бакрене ноћи у Полинезији.

Нек наше душе буду хипнистички конци,
— Амин!

Ја Раде Драинац творац нове Васељене

Правда ваша крвљу на срцу ми спава
Одричем се свега што Бог стари створи по добром реду
Од сутра нову Васељену зидам

у краткој белој песми на плавоме Бледу

Хвала на пажњи и кривом алтруизму
мрзак ми је дух на друмовима Земље
без грозне мисли светова над створеним кругом
Ја гледам кроз призму
себе Бога у свему
и творца своје Нове Европе

Данас се одричем свега
ренесанса ми под ноктима смешно стоји
те се плашим руке да покажем дамама свога света
У трбуху ми сажватана класика спава
на цео глобус с презрењем опрла се моја пета
те стражњи мој део у његово лице саркастичан је
као жута месечева глава
Пред драмом заљубљених на пролетњој трви

Синоћ добих писмо од оца реакционера
»Бескућни сине« тако старац поче
Одричем те се и т. д. . .
Нова времена шта да радим —
праштам оче

Треба да сам тужан после свега овог
но зашто?
Човек сам изван сваког попут самог себе
Што су ме створили тајна акта ми је непозната
очева Заморна клавијатура
и мајчина сентиментална соната

О плаве моје шине од конца снова
експреси на линији бескраја свемирског
Ево скинуо сам се го
и мада овако ружан Спартакус
не носим ништа са ове планете
а родих се у Топлици сентименталан и блед
преко ноћ постах анархистичко дете

Ја, Раде Драинац, због највеће љубави и правде
умрећу у затвору сед

rade drainac:
crtež sibe miličića

РЕТАР РАЛАВИЋИНИ

Естетика гвожђа

Архитектура електричних, телеграфско-телефонских ступова,
канделабри, жаруља итд.

Смрт — воштана свећа — покојници — уљено кандило.
Умирање — петролеум светло. Први знакови живота — плин
— велики резервоари добожке форме — аларм енергија. Елек-
трика — живот. Електрично осветлење — Ноћни Хелоиси.

Кости живота — гвожђе — мртвачки сандуци — дрво
гробови — камен.

Остраните дрвене ступове телеграфских жица и елек-
тричних лампи што изгледају ко вешала а некад ко испружени
продукти стр. . .

Својом баналношћу бремзају електричну струју и темпо
живота — подмећу ноге брзини. Дајте нам гвожђе — гвожђе
метал. Остраните колце. Хоћемо гвоздене канделабре, гвозде-
не ступове, гвоздене торњеви, гвоздене споменике.

Они ће красити наше улице, тргове и паркове.
Виткост — пружаст — статика — конструкција.

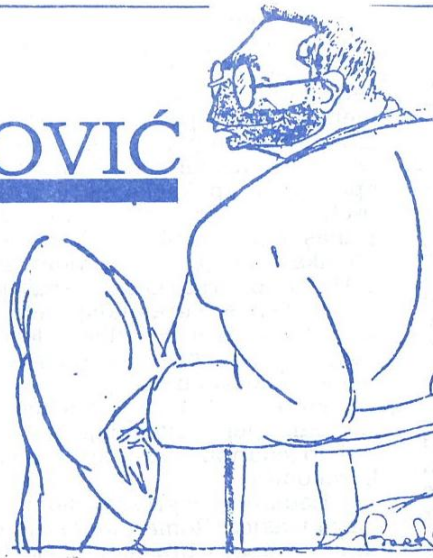
Кубистички без елемената старих стилова ливени ступови
и геометријски конструисани торњеви мрежама гвоздених
штангла.

Они ће дању бити ритам улице — ноћу паракари простора.
Станице динамизма модерног живота.

Пирамиде нерава — звоници неоспиритуалности — Они
су праунучад готских катедрала и деца фабричких димњака.
Тенденција њихова је да краду Боговима снагу и дају је живо-
ту.

П. П

TODOR MANOJLOVIĆ

Интуитивна лирика

У хијероглифи имамо најсавршенији тип и пример уметничког дела: она се састоји из једне извесне количине симбола, слика разних предмета и живих бића (орлова, лотоса, троуглова, змија, копља итд.) што већ као такви, својим облицима и бојама, где очима и машти; за зналаца, међутим, свака од тих слика значи и по једно слово — слово којим почиње име дотичне представљене ствари — из којих се после склапају речи, реченице, цели текстови што изражавају мисли, причају догађаје и повести. За још посвећеније, најзад, у хијероглифи се крије још и један трећи нарочити смисао: сваки њен знак, њена слика представља, осим оне своје лингвистичке улоге, још и један симбол у вишем смислу речи: орао, на пример, значи силу, лотос плодност, чегртаљка богињу Изиду, фалос Озириса или Дионизоса и слично. И слагајући сада те појмове, као пре слова, добијамо значаје и енунцијације, у којима лежи права тајна и вредност хијероглифе које је ради она управо и написана. Тајна која се појмовно и речима већ не да изразити, коју треба интуитивно схватити у самој слици.

Свака права, виша поезија је такве хијероглифске нарави. И она ласка лаку пријатним естетичним спољашностима: стихом, ритмом, сликом, поређењима, метафорама, својом материјалном садржином, док познаваоцу — књижевном критичару, филологу — већ пружа и нешто више: основну идеју, стил, тон, уметничке и књижевне финоће свога склопа и спровођења, врлине језика и версификације итд.

Интуитиван дух, после, наћи ће у њој и нешто што стоји изнад свих тих, рекао бих, феноменалних вредности, нешто чему све ове, подједнако, служе само као изразна средства, као нека сликовита азбука — исто као што у хијероглифи орао, лотос, сунце и остало служе као слова за име Александра Великог, каквога Бога или какве верске тајне — тј. један последњи метафизички смисао целине, једну особиту, другу садржину која припада већ једном вишем свету, која дејствује на нас својом тајанственом силом и светлосћу, али која вечито измиче естетичкој — и свакој другој анализи.

Она је душа и једини прави разлог постојања сваке поезије — и сваког уметничког дела, уопште, — без ње песма, сведена на материјалности стиха, слика, лингвистичких украса и одмах учиве и одредиве садржине или, тачније, »предмета«, управо ни није више поезија, но проста стихотворачка игра и литерарна забава.

Еволуција поезије испољава се у тежњи и спровођењу све строжијег, потпунијег подређивања њених спољашности и материјалности тој вишој духовној садржини. Поједини појмови и речи, мисли и реченице, најзад и цео »сиже« губе све више и више своју самосталност, своју правобитну вредност и боју и нападају се, бојадишу се оном главном идејом коју песма има да изради. Практични, реални смисао и закони логике не важе више као такви; дематеријалисани, лишени своје садржине, сведени на чисте, идеалне мисаоне форме, они служе само као провидно одело, као танана кристалична љуска оном флуидном и огњеном језгру поезије које стоји изнад сваке праксе и логике; или, другим поређењем: они представљају вештачки истесану, угласту и блистајућу призму, кроз коју се метафизички зрак инспирације разбија у видљиви шарени спектар песме. Дух све више потчињава, све више поробљава материју, генијална интуиција побеђује практичну интелигенцију.

Поезија постаје »неразумљива«, херметична за просту аналитичну интелигенцију и одаје своју тајну само једној извесној вишој духовној потенцији. Ову можемо да назовемо, према на-

хођењу, »интуицијом« или »интелектуалном симпатијом,« али јој је тек суштина да нас неким особитим, неразложивим — да не речем: чудесним — начином преноси у душевно стање и расположење, из којих је дотична песма потекла и из којих се, услед тога, она, једино, даје потпуно разумети.

»Неразумљиве« песме једнога Рембоа, једнога Малармеа, Аполинера или и већине футуристичких песама и савремених француских лиричара, представљају један озбиљан и знатан напредак у развоју поезије.

Шта значи та њихова чувена и толико кућена »неразумљивост«? — То да су њихове песме, са мање или више строгиости и доследности, сведене на оно чистично поетично језгро које је увек, некако, тајанствено, трансцендентално и »неразумљиво« — за површног и ограниченог читаоца.

Песник је онај чија концепција или визија лепоте превазилази лепоту која је дата у стварности. Тај несклад између унутрашњег и спољашњег, између субјективног и објективног песник осећа као једну несношљиву дисонацију коју треба изравнати, стопити у хармонију. Та се »хармонизација« спроводи у песничком стварању које је: испољавање емоције и визије, пројектирање субјективног, идеалног у објективност, у стварност.

Чезња за хармонијом, неодржива потреба за васпостављањем склада је први и најдубљи подстрек сваког поезитирања. Та метафизичка потреба је извор оном особитом, суморном и страсном душевном стању или расположењу које обично називамо »песничким«. она је узрок оног неодређеног великог душевног задовољства које песнику засија из његове успеле песме. Јер песма је једно рођење, једно остварење, њоме се решава један проблем, дрешти један чвор, налази или, тачније, ствара једно зрно оног тајанственог ланца којим се обухвата Васиона.

Песник се у својој песми лишава сувишка своје субјективне лепоте у корист спољашњег стварног света, коме је та лепота недостајала и који се њоме бар у очима песника и изравњава — хармонише — са субјективним светом песника.

Уосталом, песничка и уметничка делатност и стварно и објективно усавршава, изграђује овај свет који само кроз њу долази до свога карактера, до своје одређене индивидуалне физиономије и вредности. Без Пантеона, без Сикстинске Капеле, без Тицијанове Асунте, без Рембрантовог Евангелиста Матија као и без Божанске Комедије, без Хамлета, без Гетеовог Фауста, Ничеовог Заратустре или Малармеове Иродијаве — била би друкчија, била би сиромашнија општа слика нашега света, но што је овако.

Песник дарива и улепшава живот из свога неисцрпног унутрашњег блага; али том својом, свакако благодарном, дарезљивошћу добија, ипак, и он, она је за њена чак и нужда, јер задовољство које пружа свест било и највећег унутрашњег богатства још увек није доста јако да савлада, да уништи незадовољство, проузроковано осећањем дисхармоније баш између тог унутрашњег богатства и оскудности спољашњег света.

Врхунац савршенства, најпотпуније добро, најчистија срећа, у естетичном исто као и у етичном и чисто духовном, остварује се у хармонији. Ради њеног постигнућа, песник расипа, излива у свет своје индивидуално душевно благо. Поезија, песничко стварање, пут је ка савршенству, ка хармонији.

DRAGAN ALEKSIĆ

Dadaizam (club dada bluf).

Umetnost beše čama, dosada. Čas se punio i nastajao, bio deo, detalj udarca i revoltirao. Umetnost je ono, što je izraz n e r v i . Nervi su primitivnost. Osećaj nastaje kad telo primi, pa je na putu misliti. Osećaj nije nerv. Nervi su iskonsko nepokvareno nesebeznalo jako. Primitivizam iama b a z u .

Cirkulira uvek realizam istine. Istina je moj pojam (2×2=5), i kontrast v a r k a j e m o j pojam. Dakle netačna je objektivnost istine. Moral je utonula vrsta istine i sva današnja vrsta istine potonuće. Moral (Ovamo, ovamo tu je spas!) je verižna trgovina, a istina je započela. Uzmimo svet i ogledajmo kao kravu na sajmu. (Preti kometostrah!) Zato DADA teži za kakotedragošću. Radost je varka i istina, radost, osnov svemu. Ona treba dugo, trajanje.

Sve je simptom. Govor je siptom i njegovi rezultati. (Apsolutna algebra!) Upotrebljuje se najiskrenije. Nema zato ludosti, jer inače je Kosmos fabrika samih ludosti; u krajnoj

tački ludost = bes, ali ne još razum. Iskreni bes najiskrenije-ga. Raditi ne znati šta radiš znači dati sebe. Ne inscenacije istina, realnosti, demonije. (Govede bebrou) — duša ne ograničuje; nije mosna brana već raširenije. Rastegnuli pojam. Ne uskotračnjavajte se. Treba se razelastificirati. Ne živimo godinama, već minutama, sekundama. Neka je svaka sekunda novost. Dosada preti starošću; trebamo umreti zanimljivi. Nema zato sila stalnosti, to je gesla prilike, momenta najdublje strukture radosti.

Radost izražaja dosadna prepuna glupa (400 godina tuku magare.) Umetnost nije samo izražaj događaja, reproduktor i kozer (sinovi!), tako nastaje umetnost kao jezik za prenošenje optičkih ili (sjan sjan) srčanih nastojanja, fingiranih ili (sup sup sup) doživljenih. Prenosenje doživljaja (cijuje Marzynski) je i podcena umetničkog. Videli umetnost ne znači vratiti se događaju (surogat bez konkurencije) izmena događaja realite je a b s t r a k t n o s t . Apstraktnost je smisao velikih bitnosti ne sitnih. To je smisao umetnine. Ne romantika (uvukao sam se gospode u žuti papir!), d a d a i z a m je primitivistički sekundo—apstrakt sa nekanjem svega u tradiciji. (Učite se Tepati!)

Apstraktno dejstvo umetnosti je postulat okultonervnoga čoveka. Zveka trka vika lupa galama reklama (ppppapapapapa tririrititi huhuhuhuhu) su naznake apstraktne za celi kompleks konglomerata. Čovek ne započinje s e ć a t i s e , već je proces onoga P r e (genitiv) i u n j e m u u v i b r i r a n . Sekunda nema dug početak, zato daje apstraktno dejstvo n e s v e s t i (genitiv) o nekoj slici kao tableaux S a d - s l i c i . Ona kao da daje izklještelu generalni projur kroz celoga umetnika: Umetnik ima nerv za umetnost, osećaj je dugosećaj misli, ner resonira, tuče. (Box-ton, džjudžicu-brzoscakala.) Razumeti. Sfinx aeterna). Homo je ogrezao u tome pojmu (Sumatra = crna sam!) Tko ide za razumeti? Motorne komponente sekundi su tako prečvoraste, da se seku čudenjem. Imati nerv, moje mozak. (Karavana spiraloida). Detalj neke umetnosti razumeti (o plitkoćo kočopernosti!) je plan ludaka ili profesora.

a da se posve shvate dada akcija
i da se uzmagne sve stvari voleti

Leto bez sifilisa

knjige pesama
DRAGANA
ALEKSIĆA

pod ovim ogromnim natpisom iz-
baviće vas sve iz smulnje

5 V

Biti general. To si ti DADA.

Ubrajate u detinjarije, dokazujete fenomenalnost. Fenomen je osobitost za psihologa, da ga učvrsti u grupu. (Cilicitera Marzynski). Ekspresionist je poluopćeniti posmatrač.

DADAista pannervista abstraktivite.

Već ekspresioniste tvrde, da je lepota općenito dekorativna — površna — duševnosti. Apsolutna lepota je volja. Dosada je bezvolja slučajnost. Apstrakcija je prenapetost i snaga volje. Umetnik stvara sekundizražaj ne aludiranja. (Pokrijte se simboliste!) Go čovek u godini prvoj je dadaista. Život u sebi je slika sadašnjosti, apstraktivnost je i savremenost. U glavnom budućnostima otvoriti tonove.

Poezija apstrakcije. Govor je aparat. Na sekudnost ga sužavam. Što je poredba doli seciranost (Klinika W. & CL. Pitt.) Jedan preliv abtrakcije zamenjuje pregršt poredaba (Schwitters Kurt, Kurt, Kurt!!) Konkordatista Um plače za jasnoćom, a utapa se u cmizdravim baricama muzejima pudernici glakama. (Pipipipipianje elektroluminacije S. T. R. K.) Korozfakatna linija i forma ne postoje (Dučiću, odrežite nos! Forma se veoma rasplinula, treba raspliniti i pojam o formi. Apstrakcija žive u zadnjem izvrisknuću forme. (Serner Lugano Zadnje Raširenje Kikeriki 1* — 78'). Ekspresionist više za udaljenjem upotpunjenja sa apstrakcijom. Poezija momenat. Poezija cirkulus čuda promena. Poezija je bezdogleđ.

Promena kao sekundofaktaksion;

Slika je boja. Supermatist je neograničeno svoj i nema ni boje. (Tako Mečnikov, Petrograd Umanskij Slušanje). Čemu ako smo prerazvijeni. Ludosti alfabetu (papapapapapapapa!)

već će izniknuti. Crno i belo postoji. Apstrakcija svega je boja u vijugu Forma je ludorija igre sa zrcalom. Ne treba pod sliku potpisa. (To je to je tototoje!!) Ona je od subjekta izkolosjećeni momenat bez pojma. Pojam je smešnost, dakle fenomen. (Cijankalij sifiis — Verdun 1914. — radost!) Kronike ipak nema. (Imporitirajte sekundsekundu i milomenite!) DADAist ne uči tehnike, suvišnost je to dosade: (Postolarija opančarija aplikacija buf!) DADAist može slikati muzički prelude kao jednu srebrednu zvižadlicu. Razumeti o pojmu. Danas je ludost. Slika je boja, neboja ili vijug. (Sisssss . . .) Muzika je moja težnja (Mont Everest 9006.) Bruizitizam će i DADA adoptirati. Glazba svačega za smisao Svega. Aranžiranje 888 pila u gradu daje simfoniju prve vrsti. Sirene automobiltrube, fisil zvižadljiki, ulevanje vode kroz četirsto vodovoda, sisanje 200 — sisa ženama, klokolanje 200 ugušenika — sve je to mjesto u operi.

Futuristi doduše u tome behu blizu DADI. Note su često sporedne. Jer brutizam je često momenat i odmah se faklizira kao jedanput. (Šestonožni divlji insekt, tunnel tri zuja lepiri korokodili).

Roman je pogreška. Bio, bila bio). Roman je dugokrivudasta trakica. Roman mora biti bacakanje, žurno prekoreštanje. Simbol vibracije je električni brzokret. Mašinski odeo broj milion. DADA roman je električno radijski brzotrzej. (Melchior Vischer Prag Jörg Lisabon i Rotacija).

Roman DADA-iste je kugla bačena na čunjene. (Među čunovima i početkom brzotrzej.) Rotacija prerotacija suprotacija tahitahidrone. (Čunjevi su pali utisak prarasak.) »Sekunda kroz čelo« je roman rotacije u 45 brzostranica. DADA-ist živi kao muha na milsekundu, jer je prenervan. (Spirit, pribadače, profesor, zoologija).

Reklamploča:

Ne smejte se gospodo, ne znate ne ćete li sebe ismejati. Ali tada ću ja da se smejem. Tko vam veli, da je KVADRAT uvek i svagdje ostaje i k v a d r a t . Smejte se smejte. (O Vischer! Dadada DADA).

Vive la DADA.

Ima dan koji se rodio lep. Ljudi!!

DADAizam je celi svet, smisao. (Drevni konjić šahovski). Program je smešnost kao princip stalnosti, on je vibracij akolepta. Preko svega ima dada zapoved, ne program. Izvršenje počinje, nastaju posebne note DADA tonova. (Aeroplan visina 3000 m. ulazim u kupaonu!) Tko će početi sa egzotikom. Egzotiziranje je nužnost Spasa. Nije sve pamet (fififififififilisterijo!), ima i egzotika kao momentozik. (Na dnu jadrana trafika SHS.) Treba dalje od svakidašnjice da makneš svagdašnjicu.

= DADA je revolucionarac

= DADA traži 300.000 cirkusa popularizovati umetnost

— (čemu rad?)

= DADA crkve hoće za kabare bar koloseum bruit varieté.

= DADA hoće rešavanje seksualnoga — — — hop hop hop)

DADA je pojam rasvedenja. Velika apstrakcija, koja bi bacila dvorukonošce od novca cigle građe svađe realnosti surove i uvela u neprestanu lepotu momenata primitivne sreće. Radost politike (Cacadou supérieur!) Dada je od 1916. ili 17. Ženeva, Kabaret Voltaire. Tristan Tzara, Ball, Janko Arp, Hülsenbeck. — DADA senzacija i oduševljenje. Rat, glup tele, nagnao je ljude da misle opće dobro. (Ženeva je lepo mesto!) Hanover prima DADAiste i na »Srebrnoj kljusadi« juri 400.000 primeraka DADE u svet. DADA se razvija svuda. U Pragu DADA daje reprezentaciju i uspeh leti kao bubnjarska vatra. (Cucucucucu) 500.000 coutona daje izvanredno lep šum i glazbu. Uspeh. Rusija je ultra DADA. Reklama (Sv. Pocijunkulo moli za nas!) je najdozvoljeniji smisao umetnosti, DADA = veliko ime.

Krolookrooloookroooooo — riririririlülülühihihitaktaktaktaktaktaktaktat (zoološki vrt) — kulturu razoriti kao dosadu, buržoasku ludost, lepo oličenu i u safijan umotanu: do krajnosti idemo — tamo gdje već velika sloboda graniči. (Hahahaha iju u!) Pradoba. Svet je čudan jer je sada namaljan. (Civilizacija kurvo stara!) — Od temelja rušimo rušimo, neka se rasprsnje jezik i ostane veliki DADA. (Vischeru, čoveče lepi!!) Teturajte, teturajte — kultura i bestidna civilizacija pastiče, zakrkljače, na moru pustinje ravnice, ruke u visoki zrak ustršiti usnuti ustremiti vikati divlje silno jako: MI SMO OPET MLADI DADA je krič za MLADOŠĆU.

DADA primitivizam i težnja. Budućnost.

Život je zemlja. Život je apstrakcija kugle zemaljske. Napred je natrag. Daćemo opet na POLAZIŠTE.

Sekunda kroz čelo. (Metafizika!)

Revolver pad četrdesetokatni.

Sve je DADA.

(>zt« 1921).

O b i L a T N O S t i

KAITAU WOC. OF WORLD 950 Poloo
VENOИmх. 398 LANHU Vet. ret. 6900
BOHHAJO TET. TRUST 9950

RADITI DA BACIMO

RiKu

novo pelensko mehanizovanje

B.

Cendrars

SUHA BERZA OD ZANZIBARA

vera te **POLyp**

OR ion polype de vudeau

6 Mnogo letava kolača konvertora mery Tau

Adoptacija svih polipa filozofa okeana

BERZE CREVA
TRUST
POLYP - VUDEAU - TRUST

1388

G. G. crnci belci crn-belci

Pozor!

sve ribe viču motor paziti ribe tuljane mesta mecanic-clan. Rorari TorATI!

(Fabrica de Milano)

JETRA SIG.
 amadeo marka
 tihuh u lepenci
 zamogci tpe
 ukosnica Waidue
 LAX. MIX. SOLV.
 1000 tal. class. papyr.

Bubreg za lojem čekati

Tevi palmiero kontramedecina salvarsan pilula okolo poete levi palmiero kontrakomuna trepće restoran običaj trepće

mud-lornjela paun selena dagger-doba velvet-salveta coch-kotlela prix-sause mergas-violela brown-rola nelson-bigab speech-burgund iron-zweeback rips-tetateisnoy

dore mifaso lasidoremifaso brabantka scena divlji sekt alpe čvor novina izrezak pleća kobile štekću ramiero lopove ah bigab sortirana štrcaljka radiotekton

seleno seleno seleno lynx patina hip-kotlela scott-biftek astrahan; saidecore kaivar baleta perse: menu abolit petro-oil selena

bori se bori seleno seleno seleno milioni u: 123456 654321 da

dobiti ždrepa zdrav lues palmiero sekriti čik preservatis kabalu bistrook raskrečiti bilet marinu cripple-noge stid biti zdrav ko piškor vrtuljak kos kavgam trumpeta korveta i

D

a

d

A

Dada Jazz dada Jazz

Dada JAZZ

„Moći tući“

Dragan Aleksić

Da

da antologija
zvižduk
dadasić → → 1.

Фабрика локота

трокут срче салабе крештања појести сиве берзе траверзе шепажу кагуар црни трикта три ката високи строј перспективе хотахатари хотахатари

ваугум сат сајије сајији кремен сита пресита улица песме чипака установљује се безмесна среда покрет тараба господе начеоника пароксизам јатагана крајњи целибат хотахатари хотахатари

ритахаметеја ритахаметеја тисућдванаест сајмова поносни торањ птица горе поставити осамсто тона хидроплан десно акатуки десно акатуки акатуки

хојатихарита хојатахарита брахијум десне лопатице синус деветог неба акатуки акатуки и и и и и и

ZENIT CSOPORT

MIHAILO
S. PETROV

Blasfemija 60

Opus 2.

brilant-ekstrem

hidropneuma

deviza 86
ZAGREB

bulaznivo-smedje

aktivna skepsa

dovesti

orlando-sviranje 9.

scena: Adolf sverige

meriti 86
asima HERMAFROSKOP

pelikan contra osmosi

bilicium tren preplet

okolosek
Arabeske linija MERCEDES

Siemens-Schuckert

penkala union

respekt-rasprsnuće

direktno vriskati

vranje 256 kaligrafi odeon

preplela se žica kroz

1 m. 80 cm.

T. MILINKOVIĆ

kevice cinkaju

oči uočili jaja sapunio
 đul-zumbul-milocvetanje
 kroz sve gubice vrele mesnice
 patrice-dane nositi
 između bele-srede i bele-srede
 okopavali luk napet jako
 u pola devet ibaš u pola devet
 istoznačno jednoznačno
 jordan dezertli balavo obrisati
 poželjno sesli
 desert ranjava
 istožnačno jednoznačno
 napet jako grejati sunce
 u okvir neizmernost
 engleski štofovi — siktava balerina
 kalendar kazuje tri ure dnevno
 istorija begstva mesečeva ○
 ostareo konj ○○○○
 možda vuče sosove za nomade

Gigiwaxlex

Onuc e, o svemu

metalurg & co досадан компромис
 севати
 левати
 певати
 митраљез куршумски чирниће
 трк
 мрк
 брк
 хрк
 комитска парола боја оваплоћење
 ragtime — расположење fifи-расап
 опаска
 : умро фифи
 појам о кожи лева сиса бедро
 трапез, missis robsen
 адренат кукурека
 rompadour sewrence-reson
 lujroa lynotip lujroa
 oa oa oa oa
 авон — рембрант акценте — авант
 добра дневница без назнаке класе
 лабуд корен топи 123
 остаје
 metalurgic-co сунцокрет
 tres-mashine биограф тратинчица аој
 бедуин-радиофон тратинчаци
 лирика

13

Wörter kleben Wand hängen als
 LUSTERbuschig zusammen spannen
 (O edle JUNGFRAU!)
 Bimm — bammm
 Timm — tammm
 KzzZ — Kzzzzzzz
 Grün durchschneiden lanzl Gehirnren
 Toreador H II II
 Toreador A II II
 Telephone winselt löten alle Fischer
 Tramwayrolle schief und
 DÜNN
 Verse KLAK-KLAK
 BLÜHEN
 DIRNEN der MITTERNACHT
 (Ha-haaaaaaaAA!
 Korsika traumen Nacht
 Langsam
 RUHE
 MEIN TRAUM
 RUHE
 Langsam bis Morgen
 ADIO ADIO ADIO

SLAVKO
ŠLEZINGER

ПОГЛЕД НА СВЕТУ НЕДОГЛЕД

И рибе педају главе
 и седе павиљони
 на фотелијама од свињске коже
 плачсних се вози на аутобусу
 по сали подрктава над пламеном свећа
 урлик задимљени
 господни Вертер данас је убио Шопена
 уз смех публике
 седа мисао пред котенима алкохола
 грли братучад
 не = смисао
 Та (зашто се не би плачсмејало)
 живео капитал
 брује живчани системи
 уз звук марсељеае
 новопечене екстазе
 ножних папака
 ој биргану пева салонрок и веровање
 у жути бокскалф
 прождире желатин.

BRANKO VE POLJANSKI

Zakonik države DADA-JOK

1.

Svaki čovek mora poštovati Ljubomora Micića i V. Poljanskoga pod pretnjom kazne zatvora na deset godina u kameru opskuru uz prisilno napametno recitovanje sviju zenitističkih pesama.

2.

Čovjek ne sme biti glup, jer se glupost kažnjava smrću ili u najboljem slučaju doživotnim čitanjem »Zenita«.

3.

Nije dozvoljeno biti kretan. »Topogledno« se svako nemilosrdno strelja.

4.

Na temelju državnih principa mora se svim sredstvima nastojati oko uništenja jugoslovenske literature pre »Zenita«.

5.

Svako mora biti dadaist, da se postane dobar građanin za borbu protiv dadanog pogledu na svet.

6.

Mora se poštovati brojka 13.

7.

Otvorena borba protiv novinarskoj ograničenosti.

8.

Sanitarna borba proti intelektualnoj tuberkulozi.

9.

Ne sme se ceniti nikoga iz zapadne Evrope.

10.

Svaki član države Dada—Jok mora postati i članom utemeljivačem državne klinike za operaciju ograničenih mozгова.

11.

Saradnja oko gradnje državne tvornice mozgovia i misaonih rezervoara.

12.

Izmenični rad sviju državljana u tvornici revolvera za borbu proti sifilizovanoj hordi zapadnih evropejaca.

13.

Ne postoji logika. (Za inferiorne gradnje države ovaj paragraf ne вреди).

14.

Paradoks je svetinja države Dada—Jok,

15.

Svake godine praznuje se državni praznik svetoga Paradoksa na 1. februara,

16.

DRŽAVNA HIMNA:

Ciglo sa krova
ne padni nam na glavu

Sveti paradokse pomiluj nas
Sinovi akumulatora verni su
tvoji službenici
O reko Ganges izli se u naša srca
Uništi naše dušmane
idolopoklonike

Logike.

Podaj nam oblakodere
milijune automobila i motora
majko naša *tehniko*
Velika naša štice
Mozgovna *Snago*
ubij sve embrionalne tipove
ove zemlje
pseudointelektualaca
hrani nam i čuvaj vladara
našeg Ljubomira Micića
i vojvodu
V. Poljanskoga.

17.

Nijedna kuća ne sme biti građena od temelja već od krova. (Ne вреди za inferiorne državljane).

18.

Tko se opazi, da ne moli svako jutro državnu himnu biti će učinjen mumijom i morati će mu usta automatski izgovarati državnu molitvu do iskona sveta.

19.

Grad Ljubljana mora se uništiti, jer je to u interesu države. DADA—JOK.

20.

Državna je dužnost *lov na kretene* u prausumama idiotizma.

21.

Državljanima se moraju potpomagati uzajamno u svim dadajokističkozenitističkim poslovima pod pretnjom izгона u grupu »Marsias«.

22.

Institucija državnog živoderstva mora nositi ime: *Dom Stanislava Vinavera* ili *Kuća za pse bez brnjica*.

23.

Nijedan od državljana ne smije se zvati *August*, jer to je ispod dostojanstva svakoga čoveka da nosi toliko kompromitovano ime, koje su nosili toliki frapantno embrionalni originalneoriginalni tokmaci.

24.

Tko bude psovao bogove, bljuvao i nosio soldačku uniformu, biti će kažnjen, da će biti zabeležen po Miroslavu Krleži i detaljno opisan. Osim toga biti će iz toga izvedena cela literatura od istoga autora.

25.

Tko bude čitao Vladimira Vidrića ili što o njemu pišu August Branko Ši. ć i Antun Krk. .c dobit će 25 batina po turu kao ultrašmrkavac.

26.

Tko bude imao nisko čulo biti će mu kosa od spreda obrijana.

27.

Strogo je zabranjeno polaziti zagrebačko kazalište s razloga što se u njemu prikazuje

28.

Oblik vladavine *neronski*.

29.

Palac u zemlju za onoga tko se ogreši o poštovanje državne himne.

30.

Osnuvaju se instituti u kojima će se odgajati životinje u svim kulturnim stvarima. Počima se sa rogačom marvom, kojoj se čitaju najnoviji brojevi »Savremenika« i »Kritike«, Lektor Milan Begović.

31.

Osnuvaju se popravilišta za intelektualne fakine i saradnike revija: »Savremenik«, »Kritika«, »Književni Glasnik«, »Putevi«, »Misao« i tako dalje.

32.

Graditi će se veliki državni cirkus u kome će nastupiti ponajbolji akrobati svoga vremena. Naročito će se paziti na artizam gutanja užarenih misli.

33.

Državnom vrlinom smatra se fanatizam intelektualnog stanovišta jačega individua. Taj fanatizam treba rasti do besnila. Otrovnim rečima ugrizati treba slabašne beskrvne mizerije. Pravo intelektualno jačega bez ikakvog smilovanja. Treba uništiti sve Begoviće, Livadiće, Krleže, Korolije, Petroviće, Dimoviće, Doktore Prohaske, Ogrizoviće i ostale što na njima vise.

(Oni ostali koji nisu spomenuti to su crvici, koji sami crkavaju).

U interesu je države *Dada—Jok*, da se odmah pređe na intenzivan posao.

(Ostale paragrafe vidi u velikome Zakoniku. Dobiva se u redakciji Dada—JOK).

Laso materi božjoj oko vrata

Ne bojte se jastrebovi
još ima pilića!
Crvena krv im kao ruža cveta.
(Slast je piti krv.)
Što se koga tiče
epilepsija grč samrtni
bolesnih bednika?
Mi ne možemo biti otaca svojih
oci!

Mati božja
upravo je nastupila u City—Bar.
Jojooooj
da znate
koliko će opet biti novorođenih
Hristova
koji će imati hereditarni sifilis.
Ljudi! Vi skoro već nećete znati
tko je kome bog.

Ne bojte se kopci!
Vaš parabolski skok ispod užarene sise
sveta
biće ubod kljunova
u izbuljene oči krepane kokoši
kulture stare.

Crkni čorava kvočko
ne priznajem te božjom materom!
Elipse kobaca gore pod sisom sveta
Laso su za tvoj vrat,
jer
bogami je dosta sedeti dvadeset vekova
na smrdljivim jajima.

SLEPAC

broj

52

Halo!
Lubanja.
Boli me broj
52
Slepac o ponoći stoji
čeka
prelom ulica
ugao
kabaret
orgijska muzika
Kad će sinuti dan
kroz crna stakla
slepčevih očala.
Čarobnjaci ruski carski generali
po večeri za dinara
10.
Sena moja vampir moj.
Pokvariti časovnik
vreme stati
ceo svet preobraziti
u glupi vašarski
idiotomanski
pan
pan
pan
panoptikum
kum
um
m.

Модерни књижевници

33 sEKuNde

kolovrat u SERPENTINE
Serpentlnela od V. Poljanskog

Rignuti. 19 očajavam sekunada. 20. sekundi prelazim preko šiljatih konstatacija. U mozgu pretače se peščana ura misli. 21. sekundi žalim što nisam urođenik sa Ceylona. Statički padaju sve stvari u prostor i ja sa njima. 22. sekundu pijem bratimstvo s kandelabrom pred kućom broj 7. Kandelabar je moj dobar drug. Ulice guši mrak. Ulica smrdi na tuberkulozu. 23. sekundu plesati. 24. sekundu ubijati. 25. sekundu smejati se. 26. sekundu putovati kroz Panama prokop za Carigrad. 27. sekundu juriti na užarenoj zvezdi prema zemlji. Ludilo br. 1922. Nema psihiatra za takove bolesnike. Crkni luđače dok pamet naraste. 28. sekundu zapaliti aleksandrin-sku mudrost doktora Prohaske u zemlji Jugoslaviji. 29. sekundu misliti na dadaizam Isusa Hristosa. 30. sekundu poništiti žensko pravo glasa jer Zofka Kveder opasan je agitator dadaizma. 31. sekundu pljuvati u serpentinu grada. 32. sekundu V. Poljanski obećava nastavak ovoga dnevnika u sledećem broju Dada-Jok. 33. sekundu misliti koliko sekunada imaju 33 večnosti?

Panoptikum putuje u ogledalo

(Fragment iz zenitizofskog DADA Fragmenta.)

Ispisao: V. POLJANSKI

»Ne zdvajaj cipelo obući ću te. Zar nije lepo gledati borbu bikova i odvažnost pikadora. To je stvarno«.

Takove reči padale su ne zna se iz čijih usta i za čija ušesa.

Prekjučer su obesili nekoga čoveka sa posve opravdanih razloga; u jednu ruku. Ali svaki čovek ima dve ruke, samo ako nije bio u borbi za dom i pravednu stvar, pa da mesto ruke nosi pravu originalprotezu. Čovek sa dve zdrave ruke traži i u onu drugu razlog, zašto su obesili onoga čoveka. Ali onaj koji rezonuje sa gledišta onih, koje vešaju, nije imao druge ruke na životu. Njoj je gospodin kirurg prorekao zlu budućnost i otekao ju. Druga ruka nema da traži svoje pravo, ona nije ruka, ona je — proteza. Hipoteza.

*

Poslepodneva šetalo se mnogo ljudi, pasa, konja, i t. d. Sve je ulazilo u svetlu razinu ogledala. Sve se preobrazavalo u imaginaciju i sve je umiralo.

U svetlu razinu ogledala ulazile su:

crkva i opatice
automobili i grizete
kraljevi i invalidi
novine i zidari
sunca i meseci

zvezde i notorne kurve
urednici revija i klokani.

Kad su prekoračili okvir ogledala sve se skamenilo. Bum! Nešto se je razbilo. To je bila tikvanja amerikanskog kralja krumpira.

*

Velika je pesma vrtloga. Vrtlog je prvi i poslednji smisao smisla. Pa zar može tko da dubne reč:

Nesmisao.

Prema tome postoji i smisao!

Što je smisao nesmisla? Nesmisao! A što je nesmisao?

To je veoma lep pojam nečega, čega se ne može dosetiti ni pakleni mozak čoveka.

Ali nesmisao ima smisla!

Njegov je smisao, da zauzima tako odlično mesto u svetu naših pojmova. Što se nalazi van pojma?

Van pojma je sve što ne može da uleti u razina ogledala.

Što je ogledalo.

To je stvar bez koje bi bio neshvatljiv pojam objekta. Objekt postoji samo ukoliko se može odraziti.

U San Francisku gradu kamenome ima jedna pušiona opijuma. Moći videti drugi svet u koga se ne može prodreti kao ordinerni obični građanin. Žrtvuje se telo mukama grčeva za jedno otkriće novoga sveta u kome se živi bestelesno — fluidarno.

Trans! Trans! Trans!

O kako je negde ludački dosadno čoveku, koji ne pozna slasti života van konkretnih forma, van kobasica i marmelade.

U mlinu mrve se opipljive forme. Mrvi se sve do eteričnog preporođenja. I onda svaka stvar dobiva svoje pravo lice:

Ona nije

Taj nije upravo je najkraći put kako će gospodin magarac doći do sena.

Nije = Jest.

Jest = Nije.

(Ne srami se zabune čitaoče dragi!)

**

U očima tvojim moja draga treperi prečudna magija bogova, koji su danas izgubili svoje vernike od vrednosti.

Ne veruje se više

ni u što!

Samo još u

Negaciju

veruju

novovremeni bludnici!

Negacija izvor sviju dobra

Amin!

— Da mogu doživeti sutra mora proći danas. A kad toga ne bi bilo, uh; onda bi nastala užasna, tresetna i smrdljiva močvara vremena.

Uvek sutra

Uvek sutra

Uvek sutra

Večnost 777 večnosti. (Nastavak u sledećem broju.)

LJUBOMIR MICIĆ

LJUBOMIR MICIĆ

СТОТИНУ

— ВАМ —

БОГОВА

LJUBOMIR MICIĆ

ЗЕНИТИСТИЧКА БАРБАРОГЕНИКА УЗОЧИНОВА

SA PROLOGOM JEDNOG LUDAKA ■ PROJEKTOM
VISOKE ZENITISTIČKE ŠKOLE ■ BUNTOVNOM DEMON-
STRACIJOM I NEKOLIKO REALNO-SAVREMENIH SLIKA

I
Z
D
A
N
J
E
„ЗЕНИТ“
Z
A
G
R
E
B
БЕОГРАД

POSUĐENO
NIKOLI TESLI
1922

Kategorički Imperativ Zenitističke Pesničke škole

Tužni antizenitistički zborni!

Kozja brada suvereno i neposrednom lakoćom parališe kulturnu vrednost cele savremeno-sredovečne poezije. (Divne li estetske snage u kozje brade!) I samo kad bi još koza imala dugi rep — ona sama bila bi u stanju uništiti celu zapadno-evropsku poeziju u Jugoslaviji — odnosno jugoslavensku pretpotopnu fosilnu poeziju.

Zato što KOZA nema dugog repa — mi smo se našim nastupom zapretili 1. februara još u godini 1921. katastrofalnim potresom i proizveli zaprepaštenje sviju građana. Izazvali smo »groznu« usedelica već u godini 1922. po gregorijanskom kalendaru. Stvorili smo bez prethodne dozvole staroga duha sa belom bradom prvi neovisni i kolektivni umetnički pokret na Balkanu:

ZENITIZAM

najnoviji balkanski tip konstruktivnog stvaranja

Mi smo međunarodni pesnici i poštujemo balkansku rasu! Divimo se probuđenom BARBAROGENIJU — jer apsolutni stvaraoци uvek su genijalni. Samo materama je suđeno da radaju.

Mi stvaramo NOVO ZENITISTIČKO PESNIŠTVO kao izraz vremena i dobe najgenijalnijih paradoksa.

Kome od vas ne bude suđeno pa ne svati veliki vremenski smisao paradoksa taj ne može »razumeti« to »ludačko« i »paranoičko« zenitističko pesništvo. Taj ne može biti ni dak prve zenitističke škole koju otvaramo ovde na ruševinama PAPIRNE KULE kao svestan i popljuvan pobednik.

Pomoću radiotelegrafskih aparata vežbe se mogu održavati istovremeno

na: Avali — Himalaji — Vezuvu — Fudžijami — Kavkazu — Sieri Nevada — Vladivostoku. Empiričkim i komparativnim putem gg. antizenitistički građani i akademici potrebno je izvršiti smrtonosni eksodus — vratolomne operacije i sledeće akrobatsko komitske vežbe:

II. vežba

U vreme MIROVANJA (ništa ne miruje i ne zaudara kao ustajala mozgovina u vašim tikvama!) kad vlastita žena traži od vas rastavu braka da se može udati za svoju rođenu mater i plesati zadnji ples evropskih mondenih kultura — šimi (g. ministre pravde koji je to § u građanskom zakoniku!) podite sami ulicama prljavih gradova ili čistom krvumivenom oranicom naše kosturne zemlje pa ništa NE MISLITE o životu!
Izrazite kao pesnik ŽIVOT (život kao fizički — metafizički — kozmički — metakozmički — magnetski — metamagnetski puls vremena: zenitozofija) Izrazite životnu EKSPANZIJU bez logike jednog jedinog događaja. Ekspanzija mora biti izražena: simultano — jednovremeno — časovito. U jednom času zbiva se nebrojeno raznovrsnih nelogičnih — jedan o drugom neovisnih događaja (činu). Primer:

NOVEMBAR međunarodni časopis za zenilizam i novu umetnost GODINA

№ 19/20

ZENIT

II.

DECEMBAR revue internationale zenitiste et de l'art nouveau 1922.

Urednik: L. MICIĆ — Zagreb, Starčevićev trg 10 ŠHS Directeur: L. MIZITCH — Zagreb, Starčevićev trg 10

БЕОГРАД

ЗАГРЕБ

Ruski čovek umire od glada
Profesor siluje svoju učenicu od radosti što je naučila logiku
Novinska smrt Lenjina
Carl Caplin jaše na magarcu
Uvoz luksuzne robe zabranjen

SIMULTANA EKSPANZIJA JEDNOVREMENIH I MNOGOVRSNIH DOGAĐAJA NAJVAŽNIJI JE ELEMENAT ZENITISTIČKOG PESNIŠTVA

III. vežba

Napunite vlastitu KIČMU barutom! Zapalite svoj staromozdani TOP varnicom ekrazitnog mozga: otkoćićete elegantno u vis kao Ana Pavlova ili Nižinski ili obesni skokovi tonova Igora Stravinskoga u Petruški. Ugine li u vašoj ličnosti sve nasledstvo kojim vas je zapadno-evropska DEVOJČURA zarazila — za naš otrovni lek trazićemo državni monopol a pokus sa vašom kičmom proglašićemo narodnim praznikom (Apsolutna potreba očišćenja i afirmacije naše rasne ličnosti.) Iznad svega toga treba ostati živ u interesu kolektivnosti našega naroda i našega čovečanstva. Mi ćemo vam tek tada moći priznati »ispit zrelosti« pravovaljanim. Time u vezi odmah postaje svaki takav izabranik:

Slobodni Zenitistički Antigradani

od koga se nadalje traži:

- a) svedodžba o »antikulturnom« i antievropskom ponašanju (Misao i delo moraju se pokrivati!)
- b) svedodžba o buntovnoj sposobnosti akcije (»zdrav razum« deluje štetno na novoumetničku kreaciju!)
- c) svedodžba o beskrainjoj osvetničkoj mržnji do uništenja cele stare pseudokulture poezije »osećaja« — »emocije« — »lepote« (Treba nemilosrdno zapaliti KULU OD PAPIRA!)
- d) svedodžba o metaseksualnoj čistoci i zdravlju radiomotornih živaca. (Seme oplodjenja mora biti čiste nepatvorene krvi.)
- e) svedodžba o antipolitičkoj vrlini koja uvugete čistoću ličnosti našega tipa — njezino uzvišenje nad uskogrudni malonarodni nacionalizami. (Politika nacionalizma: inferiorna žaba gatalinka!)
- f) svedodžba o smelosti i odlučnosti za učinak nečuvevog divljaštva —

! Za Balkanizaciju Evrope !

(Komitizam ili balkanizam potreban je za stvaranje nove civilizacije!)

Gospodine predsedniče ne zvonite tako ludu — vi mi ipak ne smete i ne možete oduzeti REČ jer ja sam njen gospodar a vi samo sluga. Počekaću dok KOLA za SPAŠAVANJE odvezu poštovane vaše drugove koji su se tako brzo onesvestili. Ne zaboravite da sam BANOVAČ—BALKANAC kao Nikola Tesla. Ne plaši me ni tresak ajdučkih kubura ni zadah otrovnih plinova a kamo li vaše jareće zvono. Brzo iznesite leševe da ne mirišu latinski. Baš je budala vaš dragi Molière. Ah i vaš imaginarni Šekspir g. Lojd Džordž! Do besa vi sićušne plagiatorske ulizice! Sve vas je ismejao Carl Caplin!

V. vežba

Skočiti preko Drine i popeti se na Avalu. (Avionski pokušaj elasticiteta!) Jednom rukom uhvatiti zvezdu Dinar a drugom katedralu u Remsu. Uporno MISLITI na Tatlinov Spomenik i nogom STATI na Morgan banku u Njujorku. Doživljaj PROSTORA realan.

ZENITISTIČKOM KONSTRUKCIJOM POSTIZAVA SE JEDINSTVENOST I JEDNOSTAVNOST SVAKOG OBLIKA U PROSTORU

Eksplozija nemoguća!

Ekspanzija 100.000 VOLTA TESLINE NAPETOSTI vrhunac je senzacije i SNAGE koju bezuvetno zahteva zenitističko pesništvo. U prostoru NEMA vremena (pojam ograničenosti!). REČI U PROSTORU zato isključuju takovo VREME fatalne nepomičnosti. **Pesma ne sme biti ograničena.** (Poetika nije kozmetika!) Zenitistička pesma mora biti proširenje van dimenzija. (Ona je dvospolnim i dvodimenzijalnim ljudima nepristupačna!)

A kakova ne sme biti zenitistička pesma?

Primer takove negativnosti pruža celokupna jugoslavensko-evropska poezija produkovana od Irske do Vardara u milione balavih i jalovih stihotvorenija. Bezbrojni su rdavi primeri koji su vaša svetinja a na koju mi pljujemo sô i krv naših pluća. Treba napamet naučiti kakova ne sme biti zenitistička pesma.

VI. vežba

Zenitistička pesma:

1. ne sme biti banalna! — mislim na kravu muzaru estetiku. 2. ne sme biti rimovana! — samo parodije treba rimovati. 3. ne sme biti određena! — demarkaciona linija mozga nepoznata. 4. ne sme biti epski opširna! — epika nije energetika. 5. ne sme biti slatkorečiva! — od slatkoće lepe se usta. 6. ne sme biti sentimentalna! — život se ne izražava sentimentalnošću. 7. ne sme biti bezidejna i vezana! — veznike, vezice i podvezice trebaju žene za čarape. 8. ne sme biti deklamatorska! — deklamacija izaziva samo aklamaciju. 9. ne sme biti frazerska! — rečnici i leksikoni otežavaju prodore. 10. ne sme biti simbolična! — crna mačka ostaje samo crna mačka.

Zenitističko pesništvo mora biti:

**JEDNOSTAVAN IZRAZ ČOVEKA
NEPOSREDAN IZRAZ DUŠE
STVARNA FILM PROJEKCIJA VREMENA
JASNOĆA**

Zenitističko pesništvo mora biti pretežno imenično razumljivo i kompaktno: FENOMEN. Pesma mora biti totalni izraz naše dobe i totalni život našega vremena. Realizacija novog stila i ritma moguća je samo kao

Reči u prostoru

VIII. vežba

Napokon gospodo a-kademići išćupajte kozje brade i pogledajte mi ravno u oči. Moje oči su dublje nego sva klasična filozofija i historija umetnosti. Šire nego ijedan politički memorandum. U očima treba sagoreti brojni pigment kao zaostatak prijevih decenija. I poslednja mrlja mora išćeznuti. Pesma mora biti čista kao naša zenica. Jasna kao oči semafora koje u noći pokazuju smerove dalekim putnicima. Mi nemamo vremena za lutanje ispod draginih prozora. To vreme zajedno sa njegovim dugokosim i pijanim pesnicima pregazio je prvi automobil koji je bez brojke projurio našom zemljom pod imenom »vrag«. Ali mi novi pesnici nedamo da nas pregazi ikakov automobil. Jer dok smo bili sasvim mladi mi smo mu unakli s puta i sakrili se pod plastove našeg mirisavog sena — da posle u naše vreme pobeđimo i učinimo sve te »vragove« izrazom života, čoveka i zemlje. To naše vreme na vašu žalost došlo je u novom obliku sa novom duhom i otvorenim očima. Pogledajte: film i radio-telefon! Jasnoća slika i dalekih valova, koji vam nemilosrdno zapljuskuju obraze. Naše pesme su jasnoća živih slika i ritam valova od kojih vas toliko boli magareća glava. Da prestane glavobolja i da nova umetnost ne bude van života i vremena, a vaša deca ne budu kao i vi zatečeni bez određenih smernica u sutra, zato ja evo u ime novih pesnika i novih ljudi današnjim danom pred vama svečano otvaram

**Zenitističku pesničku školu
Prvu slobodnu centralu
Za Balkanizaciju Evrope**

Neka je i nama slava u ovome veku!

Ja pozdravljam DaDaJok!

A evo mog fanatizma i uverenja o dadaizmu:

DADAIZAM = ONANIJA

Zenitizam je odlučni i nepomirljivi neprijatelj dadaizma. Ako hoću i ja sam dadaista. Dadaista može biti svako. U tome leži njegova negativnost i inferiornost. Ako je potrebno trista hektolitara balkanskoga sunca i kapaciteta da se može biti zenitista, onda je samo jedan »deci« potreban da se bude dadaista. Ono prvo ne bi mogao učiniti ni Kraljević Marko, ni Falstaf a kamo li koji čovečuljak što izraste kao patuljasta glava iza kiše. (Svi dadaisti su patuljci! Uvek se premeću!) Dadaizam je patuljak koji se na umetnosti osvećuje zato što nije potpuni čovek. Treba zabraniti patuljcima da ulaze pod naš krov koji ne trpi ni svesno ni namešteno hvalenkinstvo. Zenitisti Balkanci iskreni su i treba da ostanu

takovi. Dadaizam je parazit koji svesno isisava pozitivne i pretvara ih u negative. Poslednja linija: negacija — negativnost — apsurd. Dadaista je čovek sa dva penisa. Jedan u mozgu a drugi među nogama. Onaniše onaj koji mu je u mozgu. Da sperma prosuta u vazduh ne oplodjava to znaju i studenti medicine. Da onanija može dovesti do skleroze srca to znaju i sami onanisti. Ali da je dadaizam = onanija bez ikakvih rezultata toga su svesni samo oni najbolji koji su ga se odrekli.

Danas još širi se kao pegavac preko epigona i mistifikatora u kabaretima, barovima, šantanima te zajedno ruku o ruku putuje sa svojim drugom shimmy-em. Uspešno zabavlja šibere, bankare i hohštaplere. Sav mondeni svet vole dadaizam jer on je njihov najbolji izraz. Dve paralelne kulminacije zapadnih »kultura«. Dva čina, koja zaudaraju po gnoju i gnježu.

Pokušavalo se u Evropi da im se dade neka važnost. To je bilo časovito. Pokušavalo se, da ih se uzme ozbiljno — to oni sami nisu hteli. I napokon predlagali su u anketama da ih se strelja — e onda digoše kuku i motiku. To je »rezultat« njihovih »dela« i njihova era od svih najbrže je svršila. Za malo bejaše... Njihovi bačeni ekstremiteti putuju još po noćnim lokalima kao poderane pete. Imponuje još i izražava mladice u pubertetu ili »ljude« krajnje blaziranosti. S dadaizmom čini se u dobra trgovina. Traže se samo veštaci. Uspeh jeftin i zajamčen. Kapital potpomaže dreku i reklamu. On vuče svoju korist.

Na nama zenitistima je u prvom redu da mu pomognemo i prokročimo put — apsurd. Mi to i činimo. Licem u lice: Napred! Zdravo »DADA—JOK«. Živeo DADA! JOK! JOK! JOK!

Jašem na Dadi pod svilene jorgane i šaljem sumpornu kiselinu kroz podzemne cevi u Jadransko more. Evo:

**IZ MOJE »DADAISTIČKE« LIRIKE
Fatalamanga Horej**

I. Kušura keba	DEVA
CVEBA	Kukura čutura
BEBA	Butura
Kubura ševa	čutura
EVA	

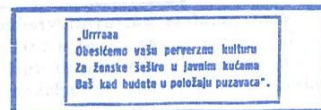
Fatalamanga Horej!

Što mi možete ako se stavim u pozu i kažem: To je a p - s o l u t n a p o e z i j a i a p s t r a k c i j a koja je izraz moje genijalnosti? To je dadaizam! To je najveći progres! Ja sam nedostiziv i za sve vas premoderan. Teraj Lenka!...

Z
E
N
I
T
I
Z
A
M

Druga Provala Barbara

(Prvi put objavljeno na nemačkom jeziku u Minhenu 12. jula 1922. kao zenitistička demonstracija u Nemačkoj).

Elektromotorna snaga pobeđuje ljubavne pustolovine istorije i njenih ratnih pelivana. Muzeji se čuvaju za stanovanje štakora u vreme svetskih revolucija.

A umetnost? Anahronizam savremenosti! Uništili ovaj vek i stvarali novo vreme: ŽIVOT + ČOVEK = NOVA UMETNOST. Brzo nabavite nove Tesline žarulje što daju svetlo bez topline.

Toplinu trebamo za dinamiku života — svetlo za mrčne katakombe usirenih mozгова.

Samo skokovi u vis mogu vas spasiti od propadanja.

Urrraa! Urrraa! Urrraa! Urrraa! Urrraa! Urrraa! Urrraa! Urrraa! Urrraa! Urrraa!

ZENITIZAM = vrhunac najveće napetosti = ZENITIZAM

ZENITIZAM = ekspanzija barbarske snage ZENITIZAM

ZENITIZAM = GOLOG ČOVEKA ZENITIZAM

Da! Po drugi put treba uništiti smrdljive plodove evropske pseudokulture i civilizacije.

To čine već BARBARI EVROPE MI BARBARI EVROPE

Mašine mrvе KULE OD PAPIRA. Stvaraju nova mogućnost čovekovog oslobođenja.

Stvarajmo i mi uporedno baš takovu novu umetnost: ZENITIZAM = nova umetnost bez tradicija i sentimentalnosti.

ZENITIZAM JE NESENTIMENTALNA KONSTRUKTIVNA NOVA UMETNOST

Mi trebamo SAMO takovu novu UMETNOST ZA ČOVEKA — ZA ŽIVOT.

Nema više umetnosti! Nema više umetnosti!

Nikola Tesla pobeđio je Mikelandela, Kendinskoga i Pitasa.

Srpski BARBAROGENJE sa Balkana otkrio je čovečanstvu telegrafiju bez žice. Ne Markoni!

Radio: nova umetnost. Sve drugo: limonada sa ledom.

Aeroplani ruše prostore. Svi mostovi u nebo — porušeni su.

Zenitizam zato mora biti škola za novu umetnost i njzinu realizaciju.

ЗЕНИТІЗАМ

Konstrukcija svečovečanske epohe

koja je začeta u ljudskoj bratoubilačkoj krvi i haosu proleterske revolucije.

Zenitistički pesnici opevali su slavu zenitizma u svojim najboljim delima.

Balkanska RASA konačno zenitizmom dobila je svoj izraz i stil.

Bunтовni naš duh dobio je zenitizmom svoju formu i smer. Cilj je ZENIT.

Slušajte samo kako pevaju naši zenitistički neuroni.

Mir

Početak **S**lotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

Slotinu **V**am **B**ogova

STEVAN ŽIVANOVIĆ

ZDRAVO SAVREMENIČE!

Fantomi, bunilo u mozgu
ja se rađam nanovo.
Igranje slova čudno crvenilo
što zaleva vaša lica.
Pariški ROUGE
suknje iznad kolena.
D o b r o.
Svuda se vrle crne zmijske
sipaju olrov
na kulturu zapada.
Ha, ha, ha,
hi, hi, hi.
Badava jer
ISTOČNO SUNCE
osušiče i ono malo slame
u vašoj TIKVL

čuća	ljubi
braća	gubi
kosa	svrbi
bosa	skrbi
mila	zubi
vila	čubi

PIRIM

SVIRIM

ŽMIRIM

Votre portrait s'il vous plait
Zdravo savremeniče!

MIODRAG RADOVIĆ

NAŠ VARVARSKI BOG

Svejedno kakvo ime ćemo dati.

Recimo: Pega.

Pega = zlato izmešano sa snegom,

(4x + 5y) karata,

— svejedno koliko karata —

Pega na jednom kraju kozmosa.

Oh

Ona svetli u mojim očima,

Ona je moj bog!

Ja prezirem ona „lirska“ osećanja

U današnjoj „Modernoj“.

Mi Varvari imamo Pegu svoju,

i veliki zadatak njen pred očima:

UDARITI U KOZMOS

koji vidi današnja ljigava Evropa

I današnji osećaju pesnici

Pronaći nov!

Da, naš bog je Pega

(zlato izmešano sa snegom

na jednom kraju Našeg Kozmosa)

A zadatak zlatne Pega:

Udariti u Kozmos,

Plijnuti mu u slezenu.

Svejedno kakvo ime ćemo dati

(onome što postoji)

Nek je kratko i jasno

I nek znači sve

Mi kažemo: Pega

PEGA

PEGAAAAAAAAA...

(I nek ona tako stoji na kraju ođe pesme kao simbol svega što oni (pfuj!) ne osećaju, a ako bi pokušali da osete TO, neka im PEGA ižeže oči. I neka ona tako zvoni na kraju ove pesme, kao što zvoni u meni i ne da mi mira, ali neka im izgori bubnjaču kao istopljeno olovo! Da bog da!)

ZENIT - EKSPRES

PARIS
BERLIN
PEKING
BEOGRAD

DADA-JOK 2

19 ZENIT-MANIFEST 22

LIUBOMIR MIČIĆ — ZAGREB

ZENITIZAM je oslobođenj od sviju akademskih okova i priznatih laži evropskog klasicizma i barnumske civilizacije.

ZENITIZAM == nova balkanska umetnost.

Jedini sam rođeni zenitista! (Ja jesam integralan!) Ti čoš postati zenitista! Ti moraš postati zenitista! Ti čoš biti stvoreni! Svi vi morate biti zenitisti!

Molièru skidamo mirisnomazu periku; ostaje prazna glava kraljevskog i dvorskog dobavljača ludosti. Danteu deremo katoličansku crnu mantiju; ostaje golotinja crkvenog Lucifera koji sam za se želi Raj a za sve druge Pakao. Šekspiru čupamo lazijsansku bradicu; ostaje samo palos lorda Bacona i homoseksuala danskog kraljevića Hamleta a otrcanim »Bit il ne bite Kantu vadimo mozak i izjedemo pupak; ostaje »čdravi razume germanske filozofije na vrsicima naših tupih nokata Kraljevića Marka trpamo u Vidovdanski Hram; Meštovića u rektorat akademije za umetnost. Tako ih se najbolje rešavamo jer u muzicima oni prvi treba da su balzamovani za vekovečnost.

ISTOK protiv ZAPADA
S. O. E.

Traba zatvoriti sva pozorišta u kojima natežu »Umisljenog bolesnika« i izigravaju »Otelu«. To sve zaudara ko lešina!

Literati i novinari! U vaša »dela« zamatamo sušičave cipele i služimo se njima tamo kud i kraljevi idu pešice.

Mi nećemo da smo Evropejci. Mi smo Balkanci — Istočnici. Stvaramo:

balkansku umetnost da balkansku kulturu. Hoćemo: BALKANIZACIJU Na kliš obesiti Evropu biće divlje uživanje.

Nas nisu mogli uništiti ni otrovni plinovi — GAS — ni vaše mašivne nemani — TANK — ni topovi — 42 — Bez maske smo gutali vaše otrovne plinove i ipak smo živi. Iz vaših otrovnih plinova i naše krvi treba da se rodi BOLJI ČOVEK.

Umetnost za život! Čovek + Život!

Pesnici zenitisti! Hura! Unutra u vreme! Umetnost vremena! Umetnost u vreme! Vreme u umetnosti! Skok u život! Skok pesnika u novo vreme! Skok u vis: ZENIT!

naši momci još uvek za zubima nose svrvale i nož U očima krv...

Na poslednju stranicu „Zлочina i kazne“ o stojođišnici rođena barbarogenija ĐOSTOJEVSKOGA.

ZENITIZAM je nova umetnost p obudjenog Balkana i oslobođenog Barbarogenija.

JA BRAT RASKOJNIKOVA

: pitam :
nova deca naše Danas-Rusije
vi crveni i strogim gardisti na Nevskom Prospektu
ti prvi kubistički spomeniče Žuharina
vi moskovski bogovi u Kremlju
JEŃJIN—TROCKI—LUŃAČARSKI
svetju vas pitam
jeli zbilja istina
da je RASKOJNIKOV počinio
ZLOČIN
To stara legenda veđ dugo priča
krvoju vađu braću na Balkanu
a jedan od vaših otaca
ĐOSTOJEVSKI
vile

da je bio tako napisao u ruskom romanu
Ko TO ZNA?

VI SAĐA kugite.

Mi smo mrki što su nam zakrčili put.

OTVORITE!

Bršinite granice!

(ministri vojni i spoljnih poslova)

MI ZNAŠO NAŠ PUT

Samim nemo preskociti ipaniske zapreke

juriti

ORIENTEXPRESS

razoriti

ZAPADU OKRENUTI STRAŽJIBU.

Legende su istine slabina i pužavača

Gasimo legende zenitisti

one snima lažu

Historia NON vitae magistra!

ZA BRAT NOGOM!

Rusiju

tvoj danasnji vođa bati je

RASKOJNIKOV

On prvi smrvi je stariju krvoločnu Un.

Da starije grešna majko blažena gamadi

ON

Gledajte

u Evropi na burzama

LUVAŃE NA PRODAJU

Tako ruska starije!

Na prvenu zastavu obesili su tnođa Hristosa za

jezik

Memeno

Evropa

SMPT JE NAŠA NAPODNA IGRA

Obooj

Oooj

naši momci još uvek za zubima nose svrvale i nož U očima krv...

ZENITIZAM == manifestacija slobodnog duha.

Šta hoće ti divljaci zenitisti?

•PRELOM.

1. superiorni stav prema dosadanjoj kličeni Madama Evropi.

2. posvemašnje negiranje i odbacivanje vanjske matematsko fizičke civilizacije.

3. novovremenska afirmacija istočnometakozmičke ideje mističnog tipa Novočoveka.

4. Vaskra jugobalkanskog praptica Čovek heroja u unutrašnjoj duhovnoj inkarnaciji BARBAROGENIJA.

Memento:
•Zenit,
prva balkanska revija u Evropi
prva evropska revija na Balkanu.

MOSKVA protiv PARIZA

Unutra u esperanto pozorište!
Jedina savremenost KINO!
Gledajte u zanosu CONRADA VEIDTA i CHARLIE CHAPLINA! Genije na platnu!
Svaki čovek ulazi slobodno i bez fraka doživi umetnost!

S. H. S.

Mi nismo gnostici da mislimo kako je nebo satkano iz duše. Mi smo jeretici koji mrzimo vašega Boga i s radošću beležimo, da je jedini božji namesnik na zemlji papa Benedikt XV. »mirovni« otegnuo papke ili umro. Jedna už manje!

Mi zenitisti smo prvi koji u umetnosti slušamo zapoved naše divlje krvi (zovete nas barbari!) Mi prvi otkrivamo da postoji zemlja Barbarogenija — Balkan! Dosada ona je radala nas, a od danas mi stvaramo nju u atmosferi balkanskog duha i balkanske kulture. (Stvaranje kao superiornost svake rase! Ne dopustimo »razorenje« ličnosti! družu Maksime Gorki!)

Mi stvaramo zenitističku umetnost. Zenitističko pesništvo == REČI U PROSTORU. Reč kao smisao — pojam. Asocijacija bez logike događaja: simult. Događaj bez zakona psihologije: prostor. Ne bez logike smisla: ideja. Ne bez veze s vremenom: Čovek

Ne samo jedan deo i jedno mesto bez totalnosti: Život Homokosmos. Metakosmos.

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

Balkanska umetnost nije utopija!

EPILOG: RASTKO PETROVIĆ

Сви су чанци празни

Тако заспи, месече,
Над топлим супом детињства:
Из мене ће прелити туга довече,
Као из чанка младог животињства.

У овој ноћи опет празан

Чамак из ког, ко дечко, недокуса,
Не заспа баш кад заструји
Великом свемоћју укуса,
Нишом: утопише се вољно у њ славуји.

То је дотицало богатство из матере
Кроз кратерство тањирног круга,
Сав ће, сав ће склад да раздере
Огромност њена и туга,

Огромност њена и туга.

А заспим увек пред крај вечере,
Служавка свлачи небо, дан и мене,
Па баци ноћи да нас прождере:
Тек јутро пађе кости разнесене.

Боже, ослободио сам се свих веза, свих морала
Гушим се, зар, у плазми досаде;
Да је једна кап бар супе остала

Кроз победу се ову смешну да прикраде.

У овој ноћи сви су чанкови празни
никакво поткрепљење!

Стресох са себе чедност,
Стресох са себе поштење;
Ни једне фикс идеје.

У овој ноћи: радије заблуду;
Но какво спасење!
О љубићу те, љубићу те залуду;
Тек да се твоје беде домамим
Тражићу од тебе опроштење,

Да насмеје се у мени остатак хумора
Када се будеш сматрао недостојним
Да усред поновне строгости и сумора
Покушаш још једном испелење.

У руци једној секс, у другој мозак,
Гроздове, ту бербу вечности:
Пијанством црним затетураљу га на узнак,
У пркос рујног чела суморности.

Но у овој ноћи сви су чанкови без дна:
где исцедити то врење!
У јутро су опет чанкови празни;
никакво оснажење.

То притицала је брига из матере
Кроз дубину тањирног круга,
И сав ће, сав ће склад да раздере
Огромност њена и туга:

О, ја слободом ништа нисам стекао
Ни назрео дно понора страшна,
Па боље да сам у хлебари некој пекао и жвакао
Лепићу од земље и брашна,

Котао супе да сам испио,
Загњурио главу у крило драгане,
Свој гнусни жиг на њу прибио
Па пљувао пред праг и дане.

Изгреј, месече, и њима!

Замесићу колач у чанку празну,
У њ стресено ми поштење,
У њ фосиле и фикс идеје;
И учинићу им то за казну —

Но зашто, и коме! —

У овој ноћи сви су чанкови празни,
У овој ноћи ни једне фикс-идеје,
Одвратићемо главе.

Будва, 23—VII—1922

Napomena uz ovaj izbor

Tematski blok "SRPSKA AVANGARDA 1922. GODINE" čini deo projekta/antologije "SRPSKA AVANGARDA 1911—1933" kojom je obuhvaćen segment poezija i manifesti (u fragmentima). Inače, autor je sačinio i antologiju srpske avangardne pripovetke. Korpus avangardne proze 1922. izostao je iz ovog izbora zbog obima temata. Autor se, u ovom slučaju, opredelio za potpuniju sliku poetske proizvodnje.

Svi tekstovi u ovom izboru dati su prema izvorniku, odnosno prema prvom objavljivanju. Potpunije beleške o autorima i popis relevantne literature biće priložen u antologiji koja će se uskoro pojaviti kod beogradske "Prosvete".

G. Tešić

